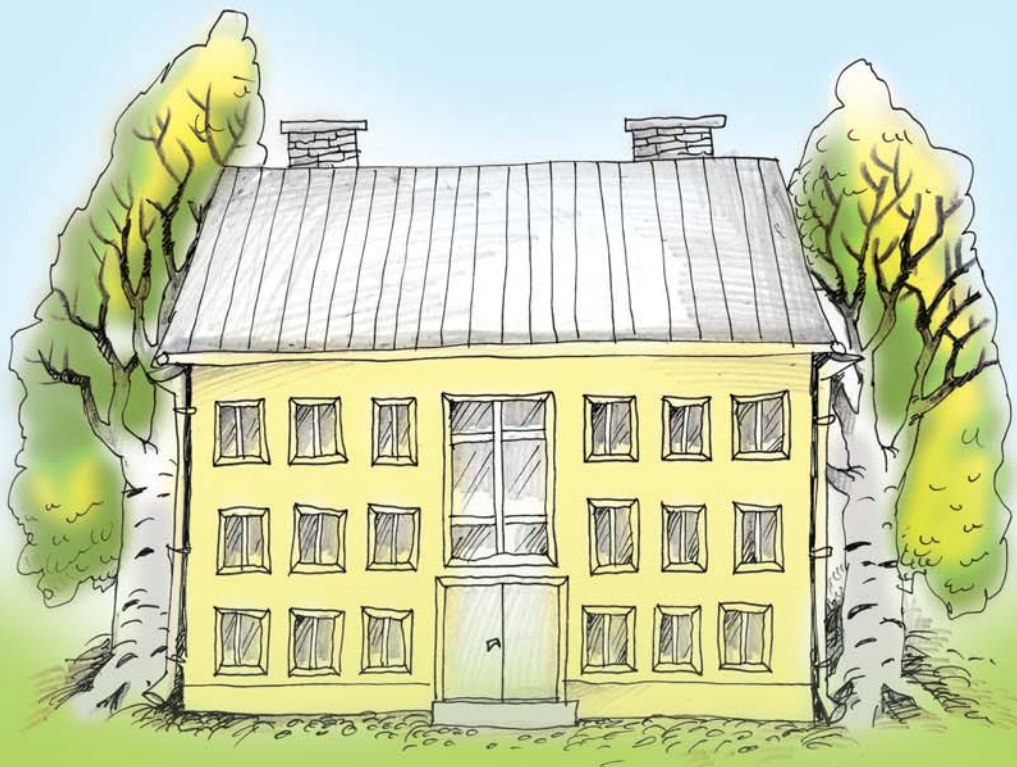

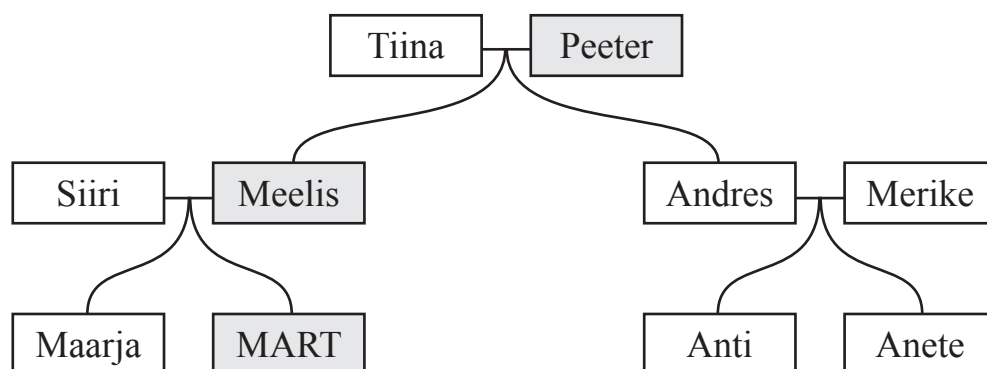
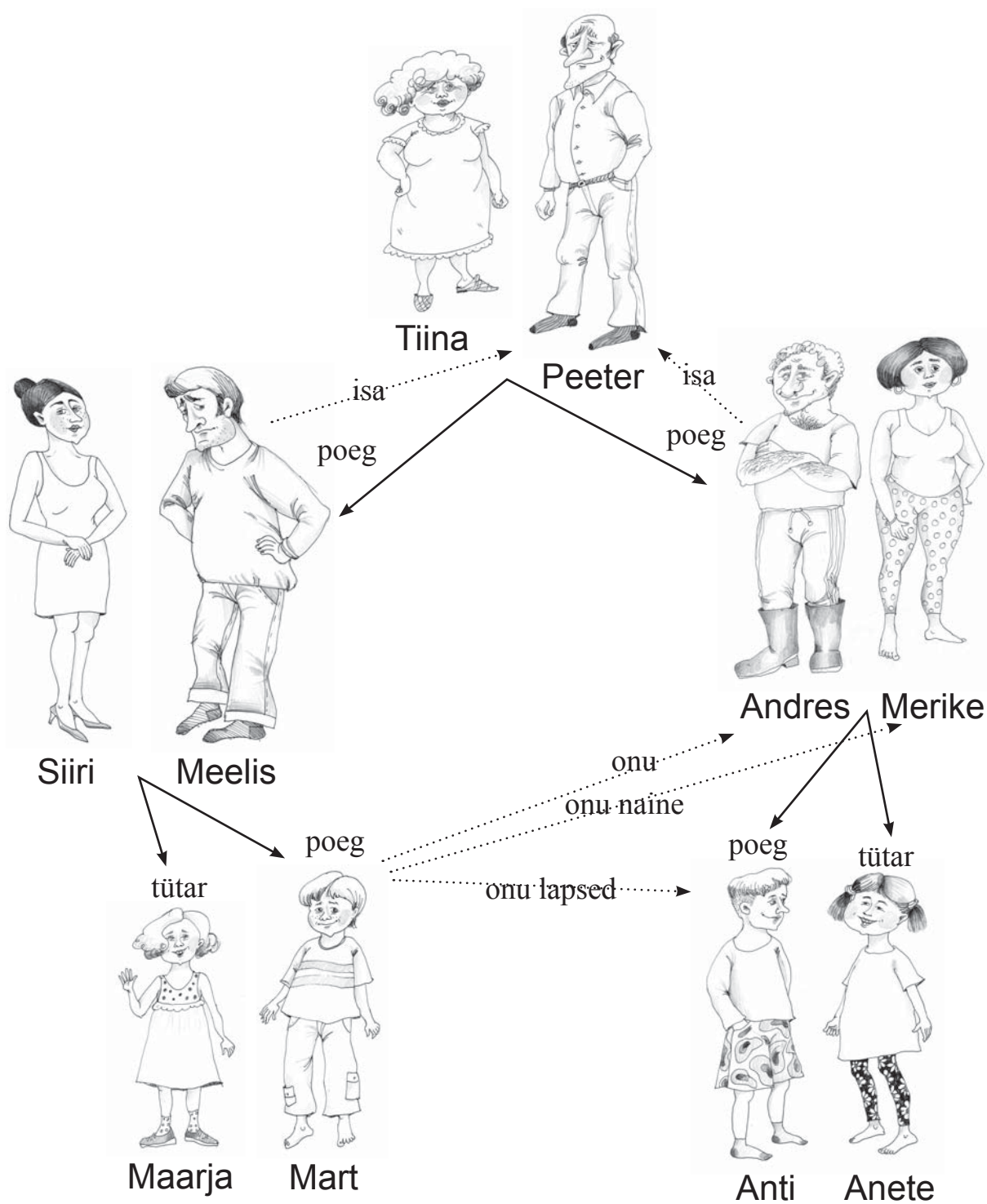

Krista Sunts

EESTI KEELE LUGEMIK- TÖÖRAAMAT

5. KLASSILE

I osa

Krista Sunts

EESTI KEELE LUGEMIK- TÖÖRAAMAT

5. KLASSILE

I osa

Tallinn 2016

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Hariduslike erivajadustega
õpilaste õppevara arendamine

Krista Sunts

Eesti keele lugemik-tööraamat 5. klassile I osa (kolmas trükk)

Lugemik-tööraamat vastab põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava lihtsustatud õppele

Konsultant Karl Karlep

Retsenseerinud Piret Soodla, Leelo Veski

Toimetaja: Kairit Henno

Küljendaja: Kairi Kullasepp

Illustraator: Piret Tagel

Raamatu väljaandmist on toetanud Euroopa Sotsiaalfond ja Eesti riik programmi „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine“ kaudu.

Programmi viib ellu SA Innove.

Teostus:

AS Atlex

Kivi 23

51009 Tartu

Tel 734 9099

Faks 734 8915

atlex@atlex.ee

Kõik õigused kaitstud. Igasugune autoriõigusega kaitstud materjali ebaseaduslik paljundamine ja levitamine toob kaasa seaduses ette nähtud vastutuse.

Autoriõigus: SA Innove, autorid 2016

ISBN 978-9949-513-42-0 (kogu teos)

ISBN 978-9949-513-44-4 (1. osa)

ISBN 978-9949-513-43-7 (kogu teos: pdf)

ISBN 978-9949-513-45-1 (1. osa: pdf)

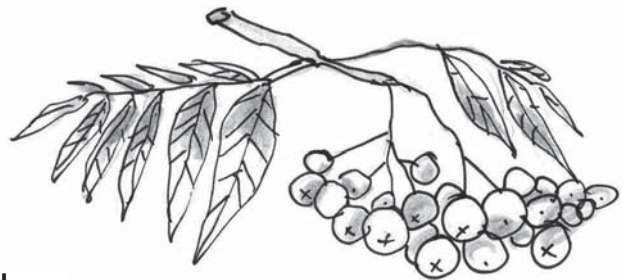
SISUKORD

1. Üks tähtis kuu	5
2. Esimene koolipäev	9
3. Mardi päevik	14
4. Mardi uus kool	19
5. Saame tuttavaks!	28
6. Mart tekitas segaduse	34
7. Kartulipõllul	41
8. Me käime metsas sügisel	48
9. Sügise sünnipäev	51
10. Lühiuurimused sügisest	56
11. Õpetajate päev	61
12. Köögiviljad Mardi aias	68
13. Muinasjutud	73
14. Seene kuld. Eesti muinasjutt	78
Nuputamiseks	88
Meenutame loetud jutte	93

1. ÜKS TÄHTIS KUU

Olivia Saar

Septembrikuu
on kuldne kuu,
siis kuldsed õunad,
pirnid puul.

Septembrikuu
on marjakuu,
siis marjad mättal,
pihlapuul.

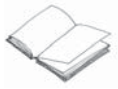
Septembrikuu
on rännukuu,
siis rännulaulud
linnul suus.

Septembrikuu
on tuulekuu,
tuul hüüab sügist:
«Uh-uh-uu!»

Septembrikuu
on tähtis kuu:
siis aabits uus,
siis ranits uus,
uus koolipluus –
kõik, kõik on uus
septembrikuus!

Olivia Saar «Kure sukad» Tln, 1968, lk 30–31

1. Kuula luuletust ja vasta küsimustele.

1. Mida märkasid inimesed puuviljaaias?

Nad nägid, et õunad ja pirnid on (*missugused?*) ...

Leia, kuidas luuletaja õunte kirjelduse järgi septembrikuud nimetas.

2. Mida nägid inimesed puude otsas ja mätaste peal?

Nad märkasid, et ...

Leia, kuidas luuletaja selle põhjal septembrikuud nimetas.

3. Mida panid inimesed tähele linde vaadates?

Nad panid tähele, et ...

Leia, kuidas luuletaja selle järgi septembrikuud nimetas.

4. Mida tundsid inimesed õues ringi liikudes?

Nad tundsid, et puhub jahe ...

Leia, kuidas luuletaja selle järgi septembrikuud nimetas.

5. Mis muutused toimuvad septembrikuus õpilaste elus?

Lapsed, kes lähevad esimesse klassi, saavad ...

Teistel õpilastel on seljas ...

Koolikotis on uued vihikud, pliiatsid, ...

Leia, kuidas luuletaja selle järgi septembrikuud nimetas.

2. Täienda teksti ja arutle.

1. Luuletaja nimetab septembrikuud õunte ja pirnide järgi (*missuguseks?*)

..... kuuks.

2. Mis sõnadega luuletaja veel nimetab septembrikuud?

.....

MARI: «Meie vanaisa ütleb, et september on ka temale tähtis kuu. Talle on see kartulivõtmise kuu.»

MIKK: «Aga tädi Liina ütleb, et september on seenekuu. Talle meeldib seenel käia ja nendest toite valmistada.»

3. Leia ja jooni.

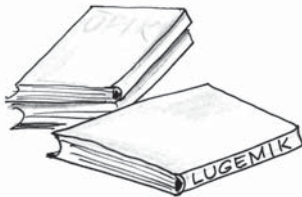
1. Mis nimetused sobivad veel septembrikuule?

KOLLASTE LEHTEDE KUU, HEINAKUU, MIHKLIKUU, SÜGISKUU,
JÕULUKUU, KOOLI ALGUSE KUU

2. Mis neist on sügiskuud?

juuli, august, september, oktoober, november, detsember

4. Täienda tabelit loetu ja oma kogemuste põhjal.

	aias on kuldsed õunad ja pirnid	 kuu
	metsast saame noppida marju	 kuu
	rändlinnud lendavad lõunamaale	 kuu
		kooli alguse
		kartulivõtmise kuu
		 kuu

5. Loe laused. Leia, mis ei iseloomusta septembrikuud, ja tõmba maha.

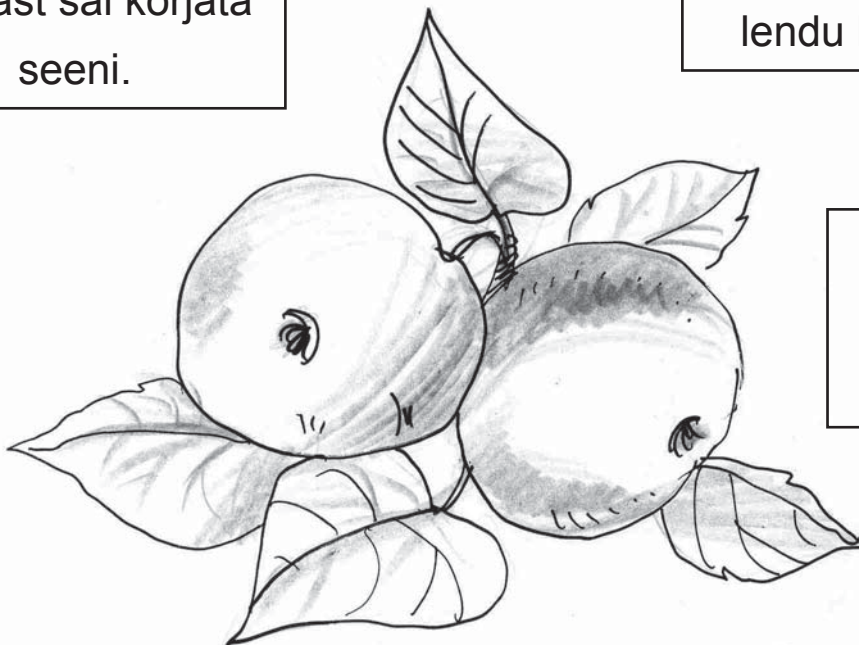
Põllul võeti kartuleid.

Lastel algas uus
kooliaasta.

Lumi sulas ja veed
voolasid.

Metsast sai korjata
seeni.

Rändlinnud alustasid
lendu lõunamaale.

Lehtpuudel
läksid lehed
kollaseks.

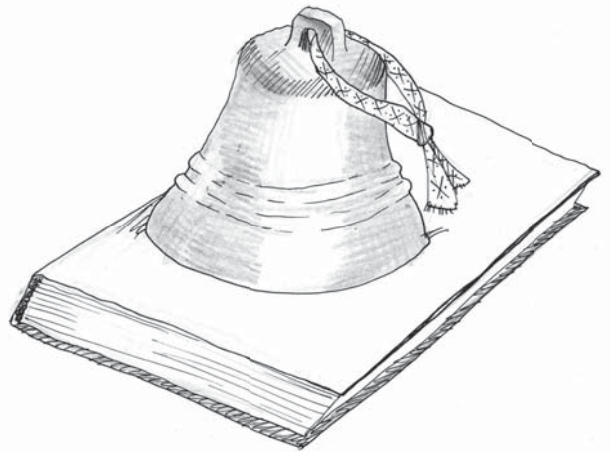
SEPTEMBER

Karu jäi oma koopas
talveunne.

Metsaserval valmisid
esimesed maasikad.

2. ESIMENE KOOLIPÄEV

1 Mart õppis neli esimest kooliaastat väikeses maakoolis – Ruusa põhikoolis. Poisi pere kolis sellel suvel linna elama. Mart ja tema õde Maarja hakkasid õppima uues koolis – Kasesalu koolis.

Ema ja isa saatsid lapsed esimesel koolipäeval kooli. Nii sai lastele koolitee tuttavaks. Ema juhatas Maarja 3.b klassi ja isa viis Mardi 5.a klassi juurde. Siis läksid vanemad koju tagasi.

2 Esimese koolipäeva hommikul oli saalis aktus. Aktusel laulsid kõik hümni ja mõned lapsed lugesid luuletusi. Kooli direktor tervitas õpilasi uue kooliaasta alguse puhul. Esimese klassi lastele ulatas õpetaja aabitsa. Direktor pani nendele pähe uhke koolimütsi.

3 Peale aktust oli klassijuhatajatund. Mart sai tuttavaks oma klassijuhatajaga. 5.a klassi juhataja Katrin Jõgi oli ka nende matemaatikaõpetaja. Õpetaja ütles: «Meie klassis hakkab õppima uus õpilane. Tema nimi on Mart Pettai. Mart, palun tõuse püsti ja tutvusta ennast.» Mart tõusis püsti ja lausus: «Tere! Minu nimi on Mart. Ma õppisin varem Ruusa põhikoolis. Meie kolisime siia linna elama. Nii ma olengi selle kooli õpilane.» «Olge Mardi vastu sõbralikud ja aidake tal uue kooliga kohaneda,» sõnas klassijuhataja.

4 Õpetaja jaotas lastele uued õpilaspäevikud ja kirjutas tahvlile tunniplaani. Õpilased kirjutasid tunniplaani päevikusse. Klassijuhataja tuletas meelde ka linnas ohutu liiklemise reegleid.

Siis oligi Mardi esimene koolipäev lõppenud.

ESIMENE KOOLIPÄEV

1 Mart õppis neli esimest kooliaastat väikeses maakoolis – Ruusa põhikoolis. Poisi pere kolis sellel suvel linna elama. Mart ja tema õde Maarja hakkasid õppima uues koolis – Kasesalu koolis.

Ema ja isa saatsid lapsed esimesel koolipäeval kooli. Nii sai lastele koolitee tuttavaks. Ema juhatas Maarja 3.b klassi ja isa viis Mardi 5.a klassi juurde. Siis läksid vanemad koju tagasi.

1. Vasta küsimustele lühidalt. Loe vastuseks üks lause.

1. Mis koolis õppis Mart eelmisel aastal?
2. Kui kaua õppis Mart Ruusa koolis?
3. Mis koolis hakkas Mart 5. klassis õppima?
4. Kuhu ema koolis Maarja juhatas?
5. Kuhu isa koolis Mardi saatis?

Millal tutvustasid isa ja ema lastele uut kooliteed?

2. Vali lausele sobiv lõpp.

1. Mart ja Maarja hakkasid õppima uues koolis, sest ... ☐
2. Ema ja isa saatsid lapsed kooli, et ... ☐
3. Kui ema ja isa olid lapsed klassi juhatanud, siis ... ☐

◆ ... läksid nad koju tagasi.

● ... nende pere kolis maalt linna.

■ ... koolitee tuttavaks saaks.

2 Esimese koolipäeva hommikul oli saalis aktus. Aktusel laulsid kõik hümni ja mõned lapsed lugesid luuletusi. Kooli direktor tervitas õpilasi uue kooliaasta alguse puhul. Esimese klassi lastele ulatas õpetaja aabitsa. Direktor pani nendele pähe uhke koolimütsi.

3. Vasta küsimustele. Vastuseks loe üks lause.

Mis üritus oli esimese koolipäeva hommikul?

Kus toimus aktus?

Mida kõik lapsed aktusel tegid?

Mida mõned lapsed aktusel veel tegid?

Mille puhul direktor lapsi tervitas?

Mille said esimese klassi õpilased õpetaja käest?

Kelle käest said esimese klassi õpilased koolimütsid?

3 Peale aktust oli klassijuhatajatund. Mart sai tuttavaks oma klassijuhatajaga. 5.a klassi juhataja Katrin Jõgi oli ka nende matemaatikaõpetaja. Õpetaja ütles: «Meie klassis hakkab õppima uus õpilane. Tema nimi on Mart Pettai. Mart, palun tõuse püsti ja tutvusta ennast.» Mart tõusis püsti ja lausus: «Tere! Minu nimi on Mart. Ma õppisin varem Ruusa põhikoolis. Meie kolisime siia linna elama. Nii ma olengi selle kooli õpilane.» «Olge Mardi vastu sõbralikud ja aidake tal uue kooliga kohaneda,» sõnas klassijuhataja.

4. Vasta küsimustele. Vastuseks loe üks lause.

Mis tundi läksid lapsed peale aktust?

Mis oli Mardi klassijuhataja nimi?

Mis aine õpetaja oli Mardi klassijuhataja?

5. Leia tekstist laused ja loe.

1. Mida õpetaja Mardist rääkis?

Mida õpilased Mardi kohta teada said?

2. Mida Mart enda kohta rääkis?

Mida õpilased Mardi kohta õpetaja jutule lisaks teada said?

4 Õpetaja jaotas lastele uued õpilaspäevikud ja kirjutas tahvlile tunniplaani. Õpilased kirjutasid tunniplaani päevikusse. Klassijuhataja tuletas meelde ka linnas ohutu liiklemise reegleid. Siis oligi Mardi esimene koolipäev lõppenud.

6. Vasta küsimustele lühidalt. Loe vastuseks üks lause.

1. Mille õpetaja 5. klassi õpilastele kätte jaotas?
2. Millele õpetaja tunniplaani kirjutas?
3. Kuhu õpilased tunniplaani kirjutasid?
4. Mis reegleid õpetaja lastele meelde tuletas?

7. Mitmesse ossa on tekst jaotatud? Leia, mis lõigule sobivad need pealkirjad. Kirjuta rea ette lõigu number.

☐

Saalis toimus esimese koolipäeva aktus.

☐

Mart ja Maarja hakkasid õppima Kasesalu koolis.

☐

Õpetaja jaotas lastele päevikud. Lapsed kirjutasid päevikusse tunniplaani ja tuletasid meelde liiklemise reegleid.

☐

Viienda klassi õpilased tutvusid uue õpilase Mart Pettaiga.

8. Leia lõik, kus on vastus küsimusele. Vasta küsimustele.

1. Mis kooli saatsid ema ja isa lapsed esimesel koolipäeval?

Vastuse leidsin ... lõigust.

2. Keda tutvustas õpilastele õpetaja Katrin Jõgi?

Vastuse leidsin ... lõigust.

3. Kelle jutu järgi said õpilased teada, kes on Mart?

Vastuse leidsin ... lõigust.

9. Tee kokkuvõtte Mardi esimesest koolipäevast. Asenda allajoonitud sõnad. Loe.

Mart hakkas õppima Ruusa koolis. Isa juhatas Mardi 3.a klassi juurde. Siis läksid lapsed kooliõue aktusele. Kasesalu kooli õpetaja tervitas kõiki lapsi uue kooliaasta puhul. Mart sai sõbraks oma klassijuhatajaga. Klassijuhataja tutvustas Marti direktorile. Mart sai endale ka klassipäeviku.

10. Räägi Mardi esimest koolipäevast.

1. Mart hakkas õppima uues koolis.

Mardil ja Maarjal tuli hakata õppima uues koolis, sest ...

Lapsed hakkasid õppima ...

Ema ja isa ...

2. Esimese koolipäeva aktus.

Esimese koolipäeva aktus ...

Aktusel osalejad laulsid ...

Mõned lapsed ...

Kasesalu kooli direktor ...

Esimese klassi lapsed said ...

3. Mart klassijuhatajatunnis.

Peale aktust oli ...

Katrin Jõgi oli ...

Klassijuhataja tutvustas ...

Mart tõusis püsti ja ...

4. Lapsed said õpilaspäeviku.

Klassijuhataja jaotas ...

Õpetaja kirjutas ...

Lapsed kirjutasid ...

Klassijuhataja tuletas meelde ...

3. MARDI PÄEVIK

1 Esimesel koolipäeval jõudis Mart varakult koju. Poiss võttis kotist oma uue õpilaspäeviku ja uuris ka seda lähemalt. Marti üllatas see, et Kasesalu koolil oli päris oma õpilaspäevik. Päeviku kaanel oli koolimaja pilt ja sees kõikide õpetajate nimed. Ka kõik muu õpilastele vajalik teave ehk info oli päevikus olemas. Seal olid kirjas nii tundide ajad kui ka koolikorra reeglid. Mart sai teada, et Kasesalu koolil on internetis ka oma koduleht ja selle aadress on www.kasesalu.ee.

2 Tunniplaani võis ka kodulehelt otsida, kuid Mart oli selle koolis päevikusse kirjutanud. 5.a klassi tunniplaani oli selline:

	Esmaspäev	Teisipäev	Kolmapäev	Neljapäev	Reede
1.	Eesti keel	Keh. kasv.	Matemaatika	Eesti keel	Matemaatika
2.	Inglise keel	Matemaatika	Inglise keel	Matemaatika	Eesti keel
3.	Loodusõpet.	Eesti keel	Eesti keel	Inimeseõpet.	Eesti keel
4.	Matemaatika	Eesti keel	Loodusõpet.	Tööõpetus	Inimeseõpet.
5.	Muusika-õpet.	Tööõpetus	Keh. kasv.	Tööõpetus	Kunsti-õpetus
6.		Tööõpetus			

Mart hakkas viiendas klassis õppima inglise keelt. Seda polnud ta varem õppinud. Ka tööõpetuse tunde oli sel aastal rohkem.

3 Mart teadis, et nüüd on vaja tuttavaks saada nii uute koolikaaslaste kui ka õpetajatega. Viiendas klassis õpetas iga ainet erinev õpetaja. Eelmises koolis oli Mardi õpetaja Maie Mänd, kes andis peaaegu kõiki tunde. Ainult kehalise kasvatuse tunde andis Jaanus Kaup.

Tema treenis peale selle jalgpallipoisse. Ka Mart käis siis jalgpallitreeningutel. Ruusa kooli ja Kasesalu kooli vahel oli veel üks erinevus. Ruusa koolis istusid õpilased paarikaupa ja Mardi pinginaabriks oli Raul Saaremäe. Kasesalu koolis on igal viienda klassi õpilasel oma koolilaud ja nii ei istugi keegi Mardi kõrval.

MARDI PÄEVIK

1 Esimesel koolipäeval jõudis Mart varakult koju. Poiss võttis kotist oma uue õpilaspäeviku ja uuris ka seda lähemalt. Marti üllatas see, et Kasesalu koolil oli päris oma õpilaspäevik. Päeviku kaanel oli koolimaja pilt ja sees kõikide õpetajate nimed. Ka kõik muu õpilastele vajalik teave ehk info oli päevikus olemas. Seal olid kirjas nii tundide ajad kui ka koolikorra reeglid. Mart sai teada, et Kasesalu koolil on internetis ka oma koduleht ja selle aadress on www.kasesalu.ee.

1. Vasta küsimustele. Loe vastuseks kaks lauset.

1. Millal Mart oma päevikut uurima hakkas?
2. Mis üllatas Marti, kui ta oma õpilaspäevikut uuris?
3. Kus oli teave tundide aja ja koolikorra kohta?

2. Leia ja märgi, mida vajalikku leidis Mart oma koolipäevikust.

- ☐ õpetajate nimed
- ☐ õpilaste nimed
- ☐ koolikorra reeglid
- ☐ tundide ajad
- ☐ liiklusreeglid

☐ kooli kodulehe aadressi

☐ koolitee skeemi

3. Mõtle ja vasta.

1. Miks jõudis Mart esimesel koolipäeval varakult koju?
2. Kust Mart endale õpilaspäeviku sai? Mis loos oli sellest juttu?

4. Tee kahest lausest üks lause.

Kasesalu kooli õpilaspäevikus olid kirjas tundide ajad.

Kasesalu kooli õpilaspäevikus olid kirjas kodukorra reeglid.

1. Kasesalu kooli õpilaspäevikus olid kirjas (*mis?*)
..... ja

Kasesalu koolil on internetis oma koduleht. Mart luges seda oma päevikust.

2. Mart sai päevikust teada (*mida?*), et
.....

2 Tunniplaani võis ka kodulehelt otsida, kuid Mart oli selle koolis päevikusse kirjutanud. 5.a klassi tunniplaani oli selline:

	Esmaspäev	Teisipäev	Kolmapäev	Neljapäev	Reede
1.	Eesti keel	Keh. kasv.	Matemaatika	Eesti keel	Matemaatika
2.	Inglise keel	Matemaatika	Inglise keel	Matemaatika	Eesti keel
3.	Loodusõpet.	Eesti keel	Eesti keel	Inimeseõpet.	Eesti keel
4.	Matemaatika	Eesti keel	Loodusõpet.	Tööõpetus	Inimeseõpet.
5.	Muusika-õpet.	Tööõpetus	Keh. kasv.	Tööõpetus	Kunsti-õpetus
6.		Tööõpetus			

Mart hakkas viiendas klassis õppima inglise keelt. Seda polnud ta varem õppinud. Ka tööõpetuse tunde oli sel aastal rohkem.

5. Vasta küsimustele.

1. Kust võis Mart otsida oma klassi tunniplaani?
2. Kus oli Mart tunniplaani päevikusse kirjutanud?
3. Mis klassi tunniplaani oli Mardil päevikus?
4. Mis uus õppeaine oli viienda klassi tunniplaanis?
5. Mis tunde oli varasematest aastatest rohkem?

6. Uuri Mardi ja enda tunniplaani. Vasta küsimustele.

1. Mis on Mardil neljapäeval teine tund?
Mis on sinul neljapäeval teine tund?
2. Mis päeval on Mardil kuus tundi?
Mis päeval on sinul kuus tundi?
3. Mis aine tunde on Mardil kõige rohkem?
Mis aine tunde on sinul kõige rohkem?
4. Mis võõrkeelt hakkas Mart õppima?
Mis võõrkeelt sina õpid?

3 Mart teadis, et nüüd on vaja tuttavaks saada nii uute koolikaaslaste kui ka õpetajatega. Viiendas klassis õpetas iga ainet erinev õpetaja. Eelmises koolis oli Mardi õpetaja Maie Mänd, kes andis peaaegu kõiki tunde. Ainult kehalise kasvatuse tunde andis Jaanus Kaup. Tema treenis peale selle jalgpallipoisse. Ka Mart käis siis jalgpalli-treeningutel. Ruusa kooli ja Kasesalu kooli vahel oli veel üks erinevus. Ruusa koolis istusid õpilased paarikaupa ja Mardi pinginaabriks oli Raul Saaremäe. Kasesalu koolis on igal viienda klassi õpilasel oma koolilaud ja nii ei istugi keegi Mardi kõrval.

7. Vasta küsimustele.

1. Kellega tahtis Mart uues koolis tutvavaks saada?
2. Mitmendas klassis on igal ainel oma õpetaja?
3. Kes andis Mardile peaaegu kõiki tunde eelmises koolis?
4. Mis aine tunde andis Mardile eelmises koolis Jaanus Kaup?
5. Mis treeningutel Mart osales?
6. Mis koole Mart omavahel võrdles?
7. Mis koolis istusid õpilased kahekaupa pingis?
8. Miks ei ole Mardil Kasesalu koolis pinginaabrit?

8. Loe lauseid kõikide sõnadega. Jooni lausesse sobivad sõnad.

1. Ruusa kooli õpilased istusid koolipingis	kahekaupa.
ühekaupa.
paarikaupa.
2. Kasesalu koolis istusid õpilased	ühekaupa.
üksinda.
kahekaupa.
3. Ruusa koolis oli Raul Mardi	pinginaaber.
hea sõber.
treener.

9. Lõpeta laused.

- Mart sai esimesel koolipäeval endale
- Päeviku kaanel oli
- Õpilaspäevikus oli palju vajalikku
- Mart kirjutas päevikusse
- Viienda klassi uus õppeaine oli
- Kasesalu kooli viienda klassi õpilased istusid pingis
- Mardil oli kahju, et uues koolis polnud tal.....

4. MARDI UUS KOOL – I

1 Teisel koolipäeval läks Mart üksi kooli. Poiss teadis, et kooli jõudmiseks kulub aega umbes 10 minutit. Koolitee oli talle esimesel koolipäeval meelde jäänud. Tuli minna mööda Metsa tänavat ja siis keerata vasakule Laiale tänavale. Laia tänava kaudu jõudis Mart Kooli tänavale. Sellel tänaval asubki Kasesalu kool.

2 Mart astus oma uue kooli poole ja meenutas, kuidas ta neli aastat käis Ruusa koolis. Sinna oli Mardi kodust üle kilomeetri maad. Algul kulges tee põldude vahel. Siis tuli minna läbi männimetsa. Mardile meeldis loodust jälgida. Mõnikord jäi poiss kauaks loodust imetlema. Lausa nii, et viimane osa kooliteest tuli jooksupäeval läbida. Poiss käis seda kooliteed enamasti jalgsi ja selleks kulus 20 minutit. Ainult väga külma või vihmase ilmaga viis isa lapsed kooli autoga.

3 Kasesalu koolimaja ees tänaval on vöötrada ehk «sebra». Mart ületas sõidutee ja oligi kooliõuel. Eile ei pannud Mart tähele, missugune on tema uus koolimaja. Nüüd märkas Mart, et maja on uus ja helekollane. See on kolmekorruseline hoone. Mardile tuli meelde oma vana kool. Ruusa kool asus puumajas ja see oli ühekorruseline. Kuid see vana kool oli Mardi meelest väga armas.

MARDI UUS KOOL – I

1 Teisel koolipäeval läks Mart üksi kooli. Poiss teadis, et kooli jõudmiseks kulub aega umbes 10 minutit. Koolitee oli talle esimesel koolipäeval meelde jäänud. Tuli minna mööda Metsa tänavat ja siis keerata vasakule Laiale tänavale. Laia tänava kaudu jõudis Mart Kooli tänavale. Sellel tänaval asubki Kasesalu kool.

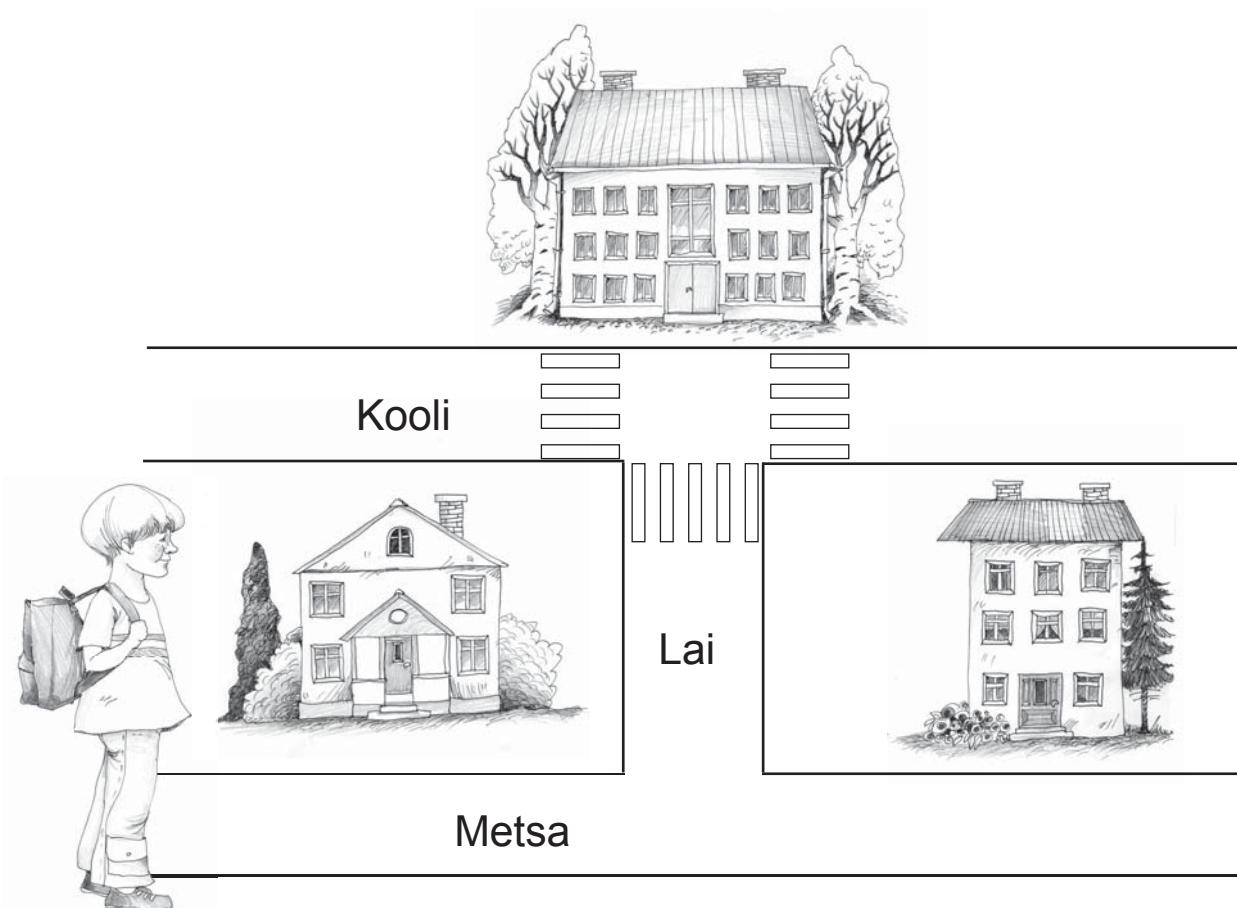

1. Vasta küsimustele.

1. Millal läks Mart üksi uude kooli?
2. Millal oli Mardile tema uus koolitee meelde jäänud?
3. Kui palju aega kulus Mardil kodust Kasesalu kooli jõudmiseks?
4. Mis tänaval asus Kasesalu kool?

2. Leia tekstist ja loe Mardi uue koolitee kirjeldus.

3. Joonista Mardi koolitee skeemile.

2 Mart astus oma uue kooli poole ja meenutas, kuidas ta neli aastat käis Ruusa koolis. Sinna oli Mardi kodust üle kilomeetri maad. Algul kulges tee põldude vahel. Siis tuli minna läbi männimetsa. Mardile meeldis loodust jälgida. Mõnikord jäi poiss kauaks loodust imetlema. Lausa nii, et viimane osa kooliteest tuli jooksupärga läbida. Poiss käis seda kooliteed enamasti jalgsi ja selleks kulus 20 minutit. Ainult väga külma või vihmase ilmaga viis isa lapsed kooli autoga.

4. Vasta küsimustele.

1. Kui pikk oli Mardi tee kodust Ruusa kooli?
2. Mida Mardile meeldis endisel kooliteel vaadata?
3. Kui kaua aega kulus Mardil kodust Ruusa kooli jõudmiseks?
4. Millal viis isa lapsi kooli autoga?

5. Leia ja loe tekstist Mardi endise koolitee kirjeldus.

6. Joonista Mardi koolitee skeemile.

3 Kasesalu koolimaja ees tänaval on vöötrada ehk «sebra». Mart ületas sõidutee ja oligi kooliõuel. Eile ei pannud Mart tähele, missugune on tema uus koolimaja. Nüüd märkas Mart, et maja on uus ja helekollane. See on kolmekorruseline hoone. Mardile tuli meelde oma vana kool. Ruusa kool asus puumajas ja see oli ühekorruseline. Kuid see vana kool oli Mardi meelest väga armas.

7. Vasta küsimustele.

1. Mida ületades jõudis Mart ohutult koolimaja juurde?
2. Mida Mart ei olnud eile märganud?
3. Mis koolimaja tuli Mardile veel meelde?

8. Esita küsimus ja vasta teksti abil.

MITU?

..... värvi oli Mardi uus koolimaja?

..... korrust oli Kasesalu koolimajal?

..... korrust oli Mardi vanal koolimajal?

MIS?

..... materjalist oli ehitatud Ruusa koolimaja?

..... sõnaga iseloomustas Mart oma vana kooli?

9. Täida tabelis olevad lüngad.

	UUS KOOL	VANA KOOL
1. Kool, milles Mart õppis.	Kasesalu kool	Ruusa põhikool
2. Kui pikk oli Mardi koolitee?	umbes pool kilomeetrit	umbes
3. Kui palju aega kulus Mardil kooli jõudmiseks?		
4. Mil viisil poiss kooli jõudis?		jalgsi, halva ilma korral autoga

5. Missugune oli koolimaja?	uus, kolmekorruseline, helekollane	
6. Mida Mart oma kooliteest arvas?	Ei olnud pikk. Oli hästi meelde jäänud.	Oli huvitavam, sest sai jälgida loodust.

10. Räägi Mardi kooliteest linnas ja maal.

Kasuta abiks esimese ja teise lõigu juures olevaid skeeme.

11. Räägi Mardi koolimajadest:

uus kool

vana kool

LISAÜLESANNE. Loe tekst ja joonista pildid.

Kool asub vanas puumajas ja on ühe-korruseline. Kool on väike ja selles õpib vähe lapsi.

Koolimajal on kolm korrust. Maja on uus ning helekollane. See on suur kool ja siin käib palju õpilasi.

MARDI UUS KOOL – II

1 Mart jõudis kooliuksest sisse ja märkas igal pool lapsi sagimas. Järsku oli poiss segaduses. Mitmendal korrusel tema klass asub? Mardile meenus, et see oli vist teisel korrusel. Ta sammus laiaastrepist üles ega pannud tähelegi, et jõudis kolmandale korrusele.

2 Mart lootis oma klassi leida, aga uksele oli silt TÖÖÕPETUSE KLASS. Mida nüüd teha? Mart silmas koridoris suuremaid tüdrukuid. Mart mõtles: «Ma olen juba suur poiss ega oska klassi üles leida. Häbi on ka tüdrukutelt küsida. Kardan, et nad hakkavad minu üle naerma.»

Mööda koridori lähenes koristaja-tädi. Temalt küsis Mart: «Tere! Ma olen siin koolis uus õpilane. Palun öelge mulle, mitmendal korrusel minu klass asub?» Tädi päris: «Mitmendas klassis sa käid?» Mart vastas: «Ma olen 5.a klassi õpilane.» Tädi juhatas: «Siis pead ühe korruse võrra allapoole minema, sinu klass on seal.»

«Aitäh!» kostis Mart vastuseks ja lippas trepist alla.

MARDI UUS KOOL – II

1 Mart jõudis kooliuksest sisse ja märkas igal pool lapsi sagimas. Järsku oli poiss segaduses. Mitmendal korrusel tema klass asub? Mardile meenus, et see oli vist teisel korrusel. Ta sammus laiaastrepist üles ega pannud tähelegi, et jõudis kolmandale korrusele.

1. Lõpeta laused.

Kui Mart kooliuksest sisse astus, siis märkas ta (*mida?*) ...

Poisile ei tulnud meelde (*mis?*), ...

Ta arvas (*mida?*), et tema klassiruum ...

Mart astus trepist üles ja jõudis (*kuhu?*) ...

2 Mart lootis oma klassi leida, aga uksele oli silt TÖÖÕPETUSE KLASS. Mida nüüd teha? Mart silmas koridoris suuremaid tüdrukuid. Mart mõtles: «Ma olen juba suur poiss ega oska klassi üles leida. Häbi on ka tüdrukutelt küsida. Kardan, et nad hakkavad minu üle naerma.»

Mööda koridori lähenes koristaja-tädi. Temalt küsis Mart: «Tere! Ma olen siin koolis uus õpilane. Palun öelge mulle, mitmendal korrusel minu klass asub?» Tädi päris: «Mitmendas klassis sa käid?» Mart vastas: «Ma olen 5.a klassi õpilane.» Tädi juhatas: «Siis pead ühe korruse võrra allapoole minema, sinu klass on seal.»

«Aitäh!» kostis Mart vastuseks ja lippas trepist alla.

2. Vasta küsimustele.

1. Mis klassi juurde jõudis Mart, kui ta kolmandale korrusele läks?

2. Keda Mart tööõpetuse klassi juures nägi?

3. Mida Mart enda kohta mõtles?

4. Mida Mart kartis, kui ta ei tahtnud tüdrukutelt abi küsida?

Miks Mart ei julgenud tüdrukutelt abi paluda?

3. Leia laused ja loe.

1. Mis sõnadega Mart koristajatädi poole pöördus?

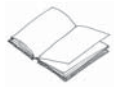
Mida ei taibanud Mart tädile ütelda?

2. Mida tädi Mardi käest teada tahtis?

3. Mida tädi soovitas Mardil teha, et õiget klassiruumi leida?

4. Mis sõnadega Mart koristajatädi tänas?

Kas Mart võis tädi juhatuse järgi oma klassi üles leida?

4. Räägi Mardi ekslemisest uues koolimajas.

Mart unustas ...

Poiss läks ...

Ta jõudis ...

Mart nägi tüdrukuid, kuid ...

Poiss kartis, ...

Mart palus abi ...

Koristajatädi ...

5. Loe laused. Otsusta, mis kooli kohta need laused sobivad.

Kasuta vastamiseks tekste ESIMENE KOOLIPÄEV, MARDI PÄEVIK ja MARDI UUS KOOL.

	RUUSA KOOL	KASESALU KOOL
Selles koolis õppis Mart neli aastat.	X	
Koolimaja on uus ja kolmekorruseline.		
Mart käis jalgpallitrennis.		
Mardi pinginaaber oli Raul.		
Mart hakkas õppima inglise keelt.		
Tunde annab mitu õpetajat.		
Mardi õpetaja oli Maie Mänd.		
Mardi klassijuhataja on Katrin Jõgi.		
Õpilased istusid klassis ühekaupa.		
Kool asus vanas puumajas.		
Õpilaspäevikul on koolimaja pilt.		

*** Täienda tabelit Mardi koolide ja oma kooli põhjal.

	RUUSA PÕHIKOOL	KASESALU KOOL	 KOOL
Asukoht	maal		
Koolitee		umbes pool kilomeetrit	
Kooli- maja		uus kolmekorruseline hoone	
Õpilas- päevik	tavaline päevik	 päevik	
Istumine klassis	kahekaupa		
Klassi- juhataja	Maie Mänd		
Kooli koduleht	puudus	www.kasesalu.ee	

5. SAAME TUTTAVAKS! – I

Teisel koolipäeval tulid Mardi juurde Kerli ja Maris. Nad tahtsid uue poisiga tuttavaks saada.

Kerli: «Tere, Mart! Mina olen Kerli ja tema on minu sõbranna Maris.»

Maris: «Hei, Mart! Sina oled nüüd meie uus õpilane, tahame sinuga tuttavaks saada!»

Mart: «Tere-tere! Mis teile siis huvi pakub? Meie pere kolis maalt linna, nüüd käingi teie koolis.»

Kerli: «Õpetaja ütles, et tulid maakoolist. Missugune su kool oli?»

Mart: «Käisin väikeses Ruusa koolis. Selles koolis oli vähe õpilasi, nii umbes 60.»

Maris: «Mida sa seal peale õppimise veel tegid?»

Mart: «Oli üsna palju ringe. Mina käisin jalgpalli-trennis. Minu õde Maarja käis loodus-ringis ja tantsu-trennis.»

1. Vasta küsimustele.

1. Mis sõnadega Kerli, Maris ja Mart vestlust alustasid?
2. Mida ütles Kerli Mardile enda ja Marise tutvustamiseks?
3. Mis võis tüdrukutel olla põhjuseks, et hakata Mardiga juttu ajama?
4. Mida Kerli teadis Mardist õpetaja jutu järgi?
5. Mida Kerli soovis teada Mardi vana kooli kohta?
6. Mis koolist rääkis Mart tüdrukutele?
7. Mida Mart tüdrukutele oma vanast koolis rääkis?
8. Mis huvitas Marist? Mis küsimuse tüdruk Mardile esitas?
9. Mida Mart enda ja õe huvialadest rääkis?

2. Arutle koos Miku ja Mariga.

Kerli ja Maris tulid Mardi juurde tutvust sobitama. Miks Mart ise nende juurde ei läinud?

Ma arvan, et Mart ei julgenud. Ta ei teadnud, kas keegi tahab temaga tuttavaks saada.

Ma arvan, et Mart tundis end uues koolis alguses ebakindlalt. Ta ei tundnud veel lapsi ega õpetajaid.

Ta ei teadnud, kellega juttu võiks ajada, või kes temaga üldse rääkida tahaks.

Tüdrukutele olid klassikaaslased tuttavad, aga Mardile oli kogu kool võõras. Tüdrukud julgustasid Marti endast rääkima.

Millest sinu arvates uue klassikaaslasega võiks rääkida? Tüdrukud uurisid, mis Marti huvitab. Ja said seda ka teada.

Aga Maris ei küsinud ju midagi Maarja huvialade kohta. Mart aga rääkis neile ka Maarjast.

Poiss võib-olla arvas, et tüdrukud tunnevad Maarja vastu rohkem huvi.

3. Mida tüdrukud Mardist enne jutuajamist teadsid? Täienda lauseid.

1. Poisi nimi on Pettai
2. Ta hakkas õppima koolis.
3. Mart õppis varem põhikoolis.
4. Ruusa põhikool oli (*missugune?*) maakool.

4. Mida tüdrukud Mardi kohta uut teada said?

1. Mardi vanas koolis õppis umbes (*mitu?*) õpilast.
2. Mart käis treeningrühmas.
3. Mardil on ka õde, kelle nimi on
4. Maarja huvialad olid looduse uurimine ja

5. Leia ja jooni lausesse sobivad sõnad.

1. Eelmises koolis käis Mart	muusikakoolis.
jalgpallitrennis.
jalgpalli mängimas.
2. Mardi õde Maarja käis	loodusringis.
tantsutrennis.
võimlemas.

6. Muuda lauseid. Abiks on küsisõnad.

1. *Teisel koolipäeval tulid tüdrukud Mardi juurde, et temaga tuttavaks saada.*

Mardi juurde tulid (*kes?*)

Tüdrukud tulid Mardi juurde (*millal?*)

Tüdrukud tahtsid (*mida?*)

Tüdrukud tulid Mardi juurde (*milleks?*), et.....

.....

2. *Mardi pere kolis hiljuti maalt linna, seetõttu õpib poiss nüüd uues koolis.*

Mardi pere elas varem (*kus?*)

Mardi pere hiljuti (*mida tegi?*)

Mart õpib (*kus?*)

Mart õpib uues koolis (*miks?*), sest

.....

SAAME TUTTAVAKS! – II

Kerli: «Ohoo! Sul on õde ka? Kui vana ta on? Käib ta meie koolis?»

Mart: «Maarja on minust kaks aastat noorem ja käib 3. klassis.»

Kerli: «Aga kes su peres veel on? On sul veel mõni õde või vend?»

Mart: «Ei ole.»

Maris: «Aga mida ema-isa teevad?»

Mart: «Isa töötab puidu-tööstuses. Ema alles otsib tööd. Praegu teeb ta kodus pisut õmblustöid.»

Maris: «Vaata see on vahva! Ei tea, kas ta mulle ka mõne seeliku õmbleb?»

Mart: «Tuleb tema käest küsida. Ma annan telefoninumbri, kui sind huvitab.»

Kerli: «Mulle ka! Mulle ikka ka! Minulgi on uusi ja moodsaid rõivaid tarvis!»

Mart: «Tüdrukutel ainult hilbud ja ehtimine peas!»

Maris: «Ei ole nii, me teeme ikka muid asju ka! Mina käin võimlemas ja muusikakoolis ka.»

Kerli: «Käin ka võimlemas ja laulan kooris. Ja lugeda meeldib mulle ka.»

Maris: «Kuulsite, kell helises tundi!»

Kerli: «Tore oli sinuga rääkida, Mart!»

Mart: «Minul ikka teiega ka. Mul on nüüd kaks tuttavat klassikaaslast.»

1. Vasta küsimustele.

1. Mida tahtis Kerli Mardi õe kohta teada saada?
2. Mida tüdrukud Maarja kohta Mardilt teada said?
3. Mida tüdrukud Mardi pere kohta veel teada tahtsid?
4. Mida rääkis Mart ema ja isa kohta?
5. Milline Mardi ema tegevus oli tüdrukute jaoks huvitav?
6. Milleks Mart ema telefoninumbri lubas anda?
7. Mida ütles Mart tüdrukute moehuvi kohta?
8. Mida tüdrukud oma huvialade kohta rääkisid?
9. Millal katkes laste vestlus?

2. Arutle koos Miku ja Mariga.

Tuleb välja, et tüdrukuid huvitasid Mardi õde ja ema veel rohkemgi kui Mart.

Tüdrukud kuulsid, et Mardi ema teeb õmblustööd, ja läksid elevile. Plikade värk! Ja Mart oli kohe nõus neile ema telefoninumbrit andma.

See on ju tore, kui enda eest hoolitsetakse ja moodsaid ning korralikke rõivaid kantakse. See pole mingi eputamine. Tüdrukud rääkisid, et neid ei huvita ainult ilusad rõivad. Neil oli ka muid huvialasid.

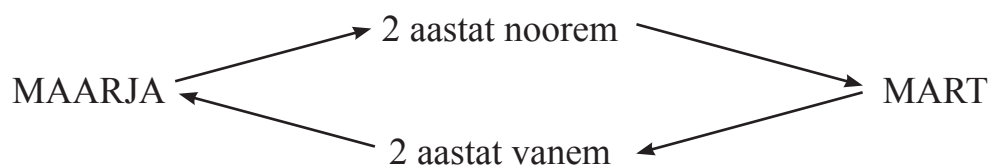

Äh, plikad eputasid Mardi ees oma huvialadega. Need pole tõsised tegevused. Peab ikka kõvasti sporti tegema ja ägedat muusikat kuulama.

Nii arvavad ainult poisid.

3. Koosta skeemi põhjal neli lauset.

1. Maarja on kaks aastat noorem kui
2. Mart on kaks aastat
3. Maarja on Mardist kaks aastat
4. Mart on

4. Mida tüdrukud Mardi pere kohta teada said?

Täienda lauseid loetu põhjal.

1. Pettai peres on Mart,, ja
2. Mart õpib Kasesalu kooli klassis ja Maarja klassis.
3. Pereisa käib tööl
4. Ema teeb kodus

5. Leia, mis huvialad olid Kerlil. Millega tegeles Maris? Jooni sobivad sõnad.

1. Kerlile meeldis	laulda.
lugeda.
võimelda.
2. Maris	õppis muusikakoolis.
käis tantsutrennis.
tegeles võimlemisega.

Mis olid Kerli ja Marise ühised huvid?

6. Räägi, mis on sinu huvialad. Millega tegeled vabal ajal?

6. MART TEKITAS SEGADUSE – I

Mart istub arvuti taga ja klõbistab mängida. Lauatelefon heliseb ning Mart tõstab toru.

Mart: «Jah, kuulen!»

Vanaema: «Sina, Mart-poiss? Tahtsin su isale helistada, aga ta ei võta mobiili.»

Mart: «Mobiil laeb kuskil, isa ise on õues.»

Vanaema: «Tahtsin öelda, et meil siin on laupäeval kartulivõtt plaanis. Teie abi kulub marjaks ära. Onu Andres lubas oma perega ka tulla. Andres ajab traktoriga vagusid lahti. Sinu isa saab siis teise traktoriga kartulikotte põllult koju vedada. Loodan, et nii sina kui ka Maarja olete kartulite noppimisel käbedad.»

Mart: «Jajah!»

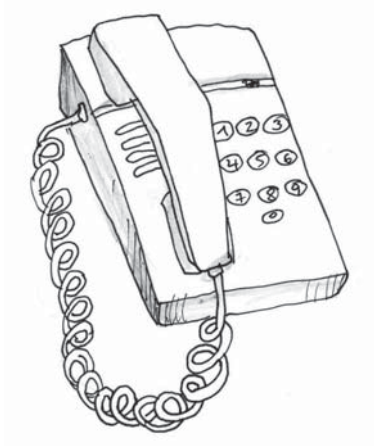
Vanaema: «Millega sa seal tegeled, et ei saa rääkidagi?»

Mart: «Ah, eks koolitöö tahab tegemist! Pusin siin mataülesandeid.»

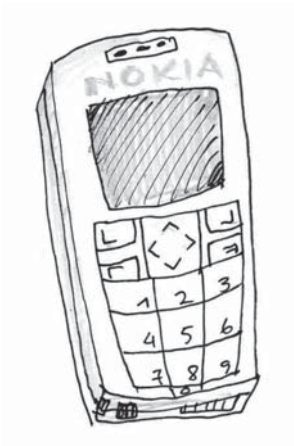
Vanaema: «No olgu, ma ei sega sind enam. Ole hea poiss, ütle isale mu palve edasi. Nägemiseni!»

Mart: «OK (okei)! Näeme!»

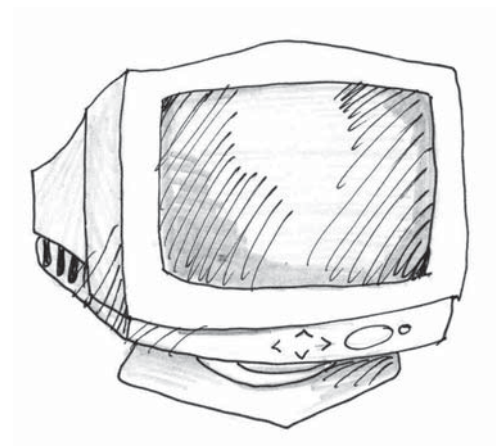
lauatelefon

mobiil(telefon)

mobiil laeb

telefoni aku laeb

monitor

arvutiekraan

1. Esita küsimused. Vasta.

1. ... tahtis vanaema helistada?
2. ... telefonile vastas?
3. ... Mart sel ajal tegi, kui vanaema helistas?

MIDA?

KELLELE?

MIS?

KES?

2. Leia ja jooni laused, milles vanaema

- **teatas** oma soovist kutsuda Mardi pere kartuleid võtma.
- **rääkis** onu Andrese ja tema pere oodatud abist kartulipõllul.
- **teatas**, mis abi ta ootab Mardi isalt.
- **rääkis** Mardi ja Maarja võimalikust abist kartulipõllul.
- **palus** Mardile räägitud jutu isale edasi öelda.

3. Leia sobiv lauselõpp ja märki ☐ sisse X.

1. Kõigepealt helistas vanaema

☐ Mardi mobiilile.

☐ lauatelefonile.

☐ isa mobiilile.

2. Mart rääkis telefoniga ja samal ajal

☐ lahendas ristsõnu.

☐ lahendas matemaatikaülesandeid.

☐ mängis arvutimänge.

4. Täienda lauseid. Loe saadud jutt.

Vanaema palus abi.

Vanaema kutsus Mardi peret appi (*mida tegema?*) ☐

Kartulite võtmine on plaanis (*millal?*) ☐

(*Kes?*) ajab vaod lahti. ☐

Mardi isa veab traktoriga kartulikotte põllult (*kuhu?*) ☐

Maarja ja Mart aitavad (*mida teha?*) ☐

5. Mis oli vanaema jutus oluline?

Leia olulised laused ja märki ☐ sisse X.

MART TEKITAS SEGADUSE – II

Mart mängib arvutimängu edasi. Veidi aja pärast tuleb isa tuppa.

Mart: «Hei, paps! Mammi helistas.»

Isa: «Jah, oli tal midagi mureks?»

Mart: «Appi kutsus, kartuleid panema.»

Isa: «Ära aja pada, nüüd sügisel siis keegi kartuleid paneb. Sa kuulsid vist valesti. Sügisel ikka võetakse kartuleid, kartulivõtt ees ootamas. Millal?»

Mart: «Ju vist nii jah. Oli nagu homme, vist.»

Isa: «Homme küll ei saa olla, argipäeval pole kellelgi aega minna. Andres kah töö, kes siis vaod lahti lükkab. Sa ei kuulanud vanaema juttu vist üldse?»

Mart: «Kuulasin ikka. Sa pead siis traktoriga onu Andresele kartulid ka ära viima.»

Isa: «Sinu jutt läheb täitsa rappa. Miks ma neid kartuleid Andrese poole peaks viima? Tal endal pirakas kartulipõld.»

Mart: «Ei mina tea, vanaema ütles.»

Isa: «Millega sina, poiss, tegelesid? Sa ei pannud tähele, mida vanaema rääkis...»

Mart: «Mataülesandeid lahendasin.»

Isa: «Kas arvutis? Ma näen monitorilt hoopis midagi muud. Lähen helistan vanaemale, siis saan ehk sotti, mida ta mulle öelda tahtis.»

1. Vasta küsimustele.

1. Mis küsimusega isa ärgitas Marti rääkima vanaema kõnest?
2. Mis sõnadega andis isa märku, et Mardi jutt kartulite panemisest polnud õige?
3. Mis lausega isa teatas, et Mardi jutt on täiesti vale?
4. Mis küsimustega isa uuris Mardi vale põhjusi?

2. Loe ja arutle koos Miku ja Mariga.

Vanaema jutus oli palju teavet. Mina küll ei suuda nii palju meelde jätta. Ma arvan, et ka Mart mitte.

Siis oleks Mart pidanud meelde jätma ainult olulise. Mina arvan, et ta ei kuulanud, mida vanaema rääkis.

Miks sa arvad, et Mart ei kuulnud vanaema juttu?

Muidugi kuulis, aga ei kuulanud. Mart jälgis tähelepanelikult arvutimängu, mitte vanaema juttu.

Isa sai kohe aru, et Mart ei rääkinud õiget juttu. Pere elas ju varem maakodus. Kindlasti teadis Mart, et kartulid tuleb mulda panna kevadel. Kummaline, et poiss isale sellist juttu rääkis!

Mina küll ei imesta. Poiss mängis kogu aeg arvutimängu. Ka siis, kui ta isaga rääkis. Mart ei pannud tähelegi, mida ta isale ütles. Kindlasti teadis ta, et kartulid tuleb sügisel üles noppida.

3. Täienda lauseid. Loe jutt tervikuna.

Mardi jutt isale.

Vanaema kutsus meie peret appi (*mida tegema?*) ☐

Kartulite võtmine on vanaemal plaanis (*millal?*) ☐

Vanaema lootis, et (*kes?*) ajab vaod lahti. ☐

Ta arvas, et sina vead siis kartulikotid põllult (*kuhu?*) ☐

Vanaema arvas, et mina ja Maarja aitame (*mida teha?*) ☐

Mis oli Mardi jutus vale? Märki ☐ sisse –.

4. Isa jutus on mõned piltlikud ütlused. Leia sobivad väljendid ja märki need X-iga.

kulub marjaks ära	☐	on vajalik
	☐	saab palju marju
	☐	on kasulik
ära aja pada	☐	pada ajab üle ääre
	☐	ära valeta
	☐	ära aja juttu
	☐	räägi valet juttu
läheb rappa	☐	jalutab soosse
	☐	jutt kisub valeks
	☐	läheb asjast mööda
	☐	on rabas matkal
saan sotti	☐	saan aru
	☐	oskan öelda
	☐	mõistan
	☐	saan aru

5. Loe lauseid kõikide sõnadega. Kriipsuta maha need, mis ei sobi lau-sesse.

1. Marjulistel olid (*nobedad, käbedad, kobedad*) näpud ja korvid said kiiresti täis.
2. Sekretärineiu silmad punetasid pidevast (*monitori, mootori, kinoekraani*) jälgimisest.
3. Talunik Andres kutsus abilisi, et (*suurelt, pirukalt, pirakalt*) kartulipõllult kartuleid noppida.

6. Loe ja arutle koos Miku ja Mariga.

Mart on valevorst. Ta valetas nii vanaemale kui ka isale.

Mille kohta Mart valetas? Sa rääkisid, et Mart ei pannud vanaema juttu tähele. Seetõttu ajaski Mart isale udujuttu. Ega see ole veel valetamine.

Sina arvad nii? Mart valetas vanaemale, et teeb matemaatikaülesandeid. Isale rääkis sama juttu.

Olen nõus. See oli tõesti valetamine. Vanaema jäigi uskuma, et Mart teeb koolitööd. Ta ju läbi telefoni ei näe.

Isa sai valele jälile. Ta nägi monitoril arvutimängu, mitte matemaatikaülesandeid.

Vanasõna ütleb, et valel on lühikesed jalad.

Mina arvan, et see on tähtis mõte. Kuid minu jaoks on oluline, et juttu tuleb tähelepanelikult kuulata. Meelde tuleb jätta tähtis teave ja see edasi öelda.

7. Räägi, mida olulist Mart oleks pidanud isale edasi ütlema.

1. Vanaema
2. Vanaema kutsus
3. Kartulivõtmine

7. KARTULIPÕLLUL

1 Laupäeva hommikul istus Mardi pere autosse ja sõitis maale. Vana-isa ja vanaema elavad metsa-äärses Allika talus. Oli plaanis aidata Taadul ja Mammil kartuleid võtta.

2 Peale Mardi perekonna tuli abiks onu Andres perega. Onu ajas kartulivõtmise masinaga kaks vagu korraka lahti. Kõik teised noppisid mugulaid korvidesse. Ka lapsed olid hoolega ametis. Onu Andrese lapsed Anti ja Anete töötasid samuti kartulipõllul. Mart ja Anti hoidsid kotte lahti, kui neisse kartuleid kallati. Vahel tuli poistel jõust puudu, sest kotid olid üsna rasked. Mart ja Anti said kahe peale selle tööga siiski hakkama. Isal ja onu Andresel oli hea meel, sest poistest oli tõesti palju abi.

3 Kui umbes pooled kartulitest olid kottides, siis sirutati selga. Pärast pisikest puhkust nurisesid tüdrukud, et nad ei jaksa enam kummardada. Vanaema ei kurtnud, kuigi ka tema selg oli üsna väsinud. Mammi tõttas koju, et kartulivõtjatele lõunasööki valmistada. Peagi said kotid kartuleid täis. Rasked kartulikotid tõsteti traktori kärusse. Mardi isa vedas kartulikotte põllult koju. Et lapsed väga ära ei väsiks, kutsus Mardi isa neid kordamööda traktori-sõidule. Lõunaks said kartulid nopitud ja tühjad kõhud lõid pilli. Õnneks ootas vanaema kartulivõtjaid auravate kartulite ja kalapraega.

4 Peale lõunasööki hakkasid ema ja vanaema kartuleid sorteerima. Isa ja onu Andres tassisid suured söögi-kartulid keldrisse hoiule. Ka keskmise suurusega kartulid viis isa keldrisse. Selleks, et kevadel

oleks põllule kartulit panna, jäid keskmised mugulad seemneks. Vanaisa oli keldris ja juhatas, kuhu tuleb panna söögikartul, kuhu kallata seemnekartulid. Pisikesed ja katkised kartulid jäeti sigadele söögiks. Seakartulid kallati suurde kasti, mis seisis lauda eesruumis. Taadu lubas ühe koti talvel ka metsa-notsudele viia.

KARTULIPÕLLUL

1 Laupäeva hommikul istus Mardi pere autosse ja sõitis maale. Vanaisa ja vanaema elavad metsa-äärses Allika talus. Oli plaanis aidata Taadul ja Mammil kartuleid võtta.

1. Vasta küsimustele. Märki, kas leidsid vastuse tekstist (T) või mõtlesid juurde (M).

1. Kus elavad Mardi vanaema ja vanaisa? ☐
2. Kuidas lapsed vanaema ja vanaisa nimetavad? ☐
3. Mis päeval toimus Allika talus kartulivõtt? ☐

2. Mõtle ja vasta.

1. Mil viisil sai Mardi pere Allika talu kartulivõttust teada?
2. Tuleta meelde, mis lugu eelnes sellele jutule.

3. Tee pikast lausest mitu lühikest.

Laupäeva hommikul istus Mardi pere autosse ja sõitis maale.

Oli laupäeva hommik.

Mardi pere

Mardi pere

Vanaisa ja vanaema elavad metsa-äärses Allika talus.

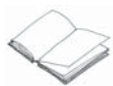
Vanaisa ja vanaema elavad talus.

Nende talu nimi

Talu asub

2 Peale Mardi perekonna tuli abiks onu Andres perega. Onu ajas kartulivõtmise masinaga kaks vagu korraka lahti. Kõik teised noppisid mugulaid korvidesse. Ka lapsed olid hoolega ametis. Onu Andrese lapsed Anti ja Anete töötasid samuti kartulipõllul. Mart ja Anti hoidsid kotte lahti, kui neisse kartuleid kallati. Vahel tuli poistel jõust puudu, sest kotid olid üsna rasked. Mart ja Anti said kahe peale selle tööga siiski hakkama. Isal ja onu Andresel oli hea meel, sest poistest oli tõesti palju abi.

4. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest leidsid vastuse.

1. Kelle pered olid Allika talu appi tulnud? ☐
2. Millega ajas onu Andres kartulivagusid lahti? ☐
3. Mida tegid kartulivõtjad? ☐
4. Kelle lapsed olid Anete ja Anti? ☐
5. Mis tööga said Mart ja Anti kahekesi hakkama? ☐
6. Mille üle onu Andres ja Mardi isa rõõmu tundsid? ☐

5. Loe laused kõikide sõnadega. Jooni lausesse sobivad sõnad.

1. Onu Andres	ajas
lükkas
kõplas	kartulivaod masinaga lahti.
2. Kartulivõtjad	koorisid
noppisid
korjasid	mugulad korvidesse.

3 Kui umbes pooled kartulitest olid kottides, siis sirutati selga. Pärast pisikest puhkust nurisesid tüdrukud, et nad ei jaks enam kummardada. Vanaema ei kurtnud, kuigi ka tema selg oli üsna väsinud. Mammi tõttas koju, et kartulivõtjatele lõunasööki valmistada. Peagi said kotid kartuleid täis. Rasked kartulikotid tõsteti traktori kärusse. Mardi isa vedas kartulikotte põllult koju. Et lapsed väga ära ei väsiks, kutsus Mardi isa neid kordamööda traktori-sõidule. Lõunaks said kartulid nopitud ja tühjad kõhud lõid pilli. Õnneks ootas vanaema kartulivõtjaid auravate kartulite ja kalapraega.

6. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest leidsid vastuse.

1. Millal oli võimalus pisut puhata? ☐
2. Mille üle kurtsid Anete ja Maarja? ☐
3. Milleks vanaema koju läks? ☐
4. Millal hakkas Mardi isa kotte koju vedama? ☐
5. Milleks Mardi isa kutsus lapsi traktoriga sõitma? ☐
6. Mis ajaks said kartulid põllult üles võetud? ☐
7. Mida vanaema pakkus kartulivõtjatele lõunasöögiks? ☐

7. Asenda sulgudes olev sõna tekstist leituga.

1. Hoolsad kartulivõtjad (*korjasid*) mugulad korvidesse.
2. Vahepeal tehti pisike puhkus ja (*puhati*) väsinud selga.
3. Vanaema (*ruttas*) koju, et lõunasööki valmistada.
4. Lõunaks olid kartulid nopitud ja tühjad kõhud (*korisesid*)

4 Peale lõunasööki hakkasid ema ja vanaema kartuleid sorteerima. Isa ja onu Andres tassisid suured söögi-kartulid keldrisse hoiule. Ka keskmise suurusega kartulid viis isa keldrisse. Selleks, et kevadel oleks põllule kartulit panna, jäid keskmised mugulad seemneks. Vanaisa oli keldris ja juhatas, kuhu tuleb panna söögikartul, kuhu kallata seemnekartulid. Pisikesed ja katkised kartulid jäeti sigadele söögiks. Seakartulid kallati suurde kasti, mis seisis lauda eesruumis. Taadu lubas ühe koti talvel ka metsa- notsudele viia.

8. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest vastuse leidsid.

1. Millal hakkasid ema ja vanaema kartuleid sorteerima? ☐
2. Missugused kartulid viidi keldrisse hoiule? ☐
3. Mis kartulid pandi keldris eraldi kohtadesse? ☐
4. Kes juhatas keldris kartulite paigutamist? ☐
5. Kuhu paigutati seakartulid? ☐

9. Mõtle ja vasta.

1. Mis tunnuste alusel jaotati mugulad kolme liiki?
2. Milleks kasutame
suuri kartuleid?
keskmisi mugulaid?
väikseid ja riknenud kartuleid?
3. Kas tead, mis hoiuruumid on talus? Kus need võivad asuda? Mida neis harilikult hoitakse?

10. Otsusta, kuidas paigutada saagi sobivasse hoiuruumi.

Vajadusel palu abi.

11. Nimeta tegevused kartulivõtmise ajal. Jooni sobivad sõnad.

vagude lahti ajamine, rohimine, kartulivagude muldamine, kartulite noppimine, mugulate kallamine kotti või kasti, sorteerimine, kartulite keetmine, hoiukohta viimine, kartulite pesemine.

12. Räägi kartulivõtjate tegevustest.

Täienda tabelit ja kasuta seda jutustamisel.

Tegelane	ENNELÕUNA	L Õ U N A S Õ Õ K	PÄRASTLÕUNA
Onu Andres	ajas masinaga vagusid lahti		
Mardi isa			
Mardi ema			sorteeris mugulaid
Vanaema	noppis kartuleid, valmistas lõunat		
Vanaisa			juhatas kartulisaagi paigutamist
Mart ja Anti			
Maarja ja Anete			

Mõttele, mida võisid lapsed pärast lõunasööki teha. Täienda seda tabelit.

*Koos töötades edeneb töö jõudsasti.
Selline ühiselt koos töö tegemine on – TALGUD.
Töötegijad on TALGULISED.*

Mis töid võiks veel talgute korras teha?

8. ME KÄIME METSAS SÜGISSEL

Manivald Kesamaa

1 Me käime metsas kevadel

ja käime metsas sügisel.

Kes meist küll öelda-mõelda teab,

mis ajal ilusam on seal!

2 Mets õitseb, lõhnab kevadel,

mets närbub, koltub sügisel.

Pung puhkeb noorel lehekuul,

septembris lehti pillub tuul.

3 Oo, kevadine rohelus,

lai röömus puude kohevus!

Kuid sügisene metsatee

meid nukraks samuti ei tee.

4 Just nagu mõni maalrisell

on vallatlenud sügisel –

nii kirevad on haavikud,

nii kollased on kaasikud.

5 Ees vahtrakroonid kumavad,

teel samblal pohlal punavad.

Saab kivil pähkleid koppida

ja marju korvi noppida.

6 Me käime metsas kevadel

ja käime metsas sügisel.

Kes meist nüüd mõelda-öelda teab,

mis ajal ilusam on seal?¹

¹ <http://www.miksike.ee/documents/main/lisa/1klass/8taim/mekaime.htm>.

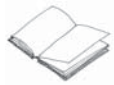

1. Kuula luuletust. Missugune oli sinu meeleolu seda kuulates?

Jooni valikust sobivad sõnad.

Luuletus oli kurb, rõõmus, murelik, rahulik, vihane, nukker.

2. Loe teine ja kolmas salm. Leia ja loe, mida märkas luuletaja metsas kevadel.

KEVADINE METS:

õitseb ja lõhnab hästi,
on roheline,
puudel puhkevad pungad.

3. Loe teine, kolmas, neljas ja viies salm. Leia ja loe, mida nägi luuletaja metsas sügisel.

SÜGISENE METS:

lehed muudavad oma värvi,
tuul pillub lehti,
sügisannid.

4. Loe kõik salmid. Leia, mis salmid on sarnased.

5. Kummal aastaajal on sinu arvates mets ilusam? Seleta.

6. Jooni lähedase tähendusega sõnad.

närbub – närtsib, kuivab, väriseb

koltub – kolletab, koliseb, värvub kollaseks

lehekuu – aprill, mai, juuni

haavik – haavamets, haavel, haavasalu

kaasik – kasepuu, kasemets, kasesalu

7. Asenda sulgudes olev sõna. Leia see luuletusest.

1. Meister andis (*maalriõpilasele*) ülesande sein kollakaks värvida.

2. Sügis värvis vahtra (*ladva*) punasekirjuks.

3. Värvilised puuladvad (*helkisid*) päikese käes.

4. Pähkleid saab ka kiviga katki (*koksida*)

8. Kirjuta sõnad õigesse lahtrisse.

õied, marjad, lilled, seemed, pähklid, lehesadu, pungad

	
KEVAD	SÜGIS

9. Värv pildid vastavalt aastaajale.

10. Leia luuletusest riimuvaid sõnu. Märki, mitmendast salmist need riimid leidsid.

kuul – tuul (2), teab – (.....), koppida – (.....)

11. Lõpeta laused loetu ja oma kogemuste põhjal.

Kevadel on mets ...

Sügisel on mets ...

Sügisel saab metsast korjata ...

Raske on otsustada, millal ...

9. SÜGISE SÜNNIPÄEV

1 Septembris algab sügis. Kasesalu kooli õpilased pidasid reedel sügise sünnipäeva. Sel päeval käisid kõik lapsed ja õpetajad sügismatkal. Koolis oli ka näitus sügis-andidest. Lapsed tõid näitusele põnevaid aedvilju, seeni ja puuvilju. Mart tõi oma koduaiast viieharulise porgandi. See porgand nägi välja nagu suure mehe käsi. Maarja leidis kahe kõrvaga kartuli, mis meenutas karu pead. Mardi klassi tüdrukud leppisid kokku ja tõid näitusele mitut liiki seeni. Tüdrukud paigutasid seened suurele vaagnale, mida katsid roheline sammal ja kirjud sügislehed. Nende ühistöö sai komisjonilt kõrge hinnangu ja kiituskirja.

2 Järgmisel päeval rääkis viienda klassi loodusõpetuse õpetaja sügise saabumisest. Ta ütles, et sügisel toimub looduses väga palju muutusi. Õpetaja andis lastele koduse ülesande kirjutada väike uurimistöö sügisest. Lapsed loosisid uurimis-teemad. Mart sai endale sedeli ORAVA SÜGIS. Õpetaja seletas, et tööd kirjutades võib kasutada nii raamatuid kui ka interneti. Õpetaja tuletas meelde: «Sa leiad kindlasti palju materjali ja tahad kõigest ka kirjutada. Töö ei tohi olla pikk, piisab poolest leheküljest. Sul tuleb teha valik ja kirjutada ainult olulisest.»

3 Mart arvas, et loodusõpetuse tunnis saadud ülesanne on väga lihtne. Ta läks raamatukokku ja laenutas sealt mõned loodus-raamatud. Kodus sirvis poiss neid raamatuid ja leidis, et orava kohta oli üsna palju kirjutatud. Siis läks Mart arvuti taha, avas lehe www.neti.ee ja toksis otsitavaks sõnaks «orav». Poiss nägi arvutiekraanil inimeste

nimesid, kelle perenimi oli Orav. Neid talle küll vaja ei olnud ja poiss otsustas isalt abi paluda. Isa soovitas Mardil kasutada otsingumootorit www.google.ee. Sealt leidiski Mart palju tekste ja pilte oravast. Mardil oli raske valida, millest oma töös võiks kirjutada. Nüüd tuli ema pojale appi. Ta soovitas tekstidest leida ainult need laused, milles räägitakse orava elust sügisel. Ema nõuanne kulus Mardile marjaks ära. Poiss sai oma uurimuse mõne tunniga valmis.

SÜGISE SÜNNIPÄEV

1 Septembris algab sügis. Kasesalu kooli õpilased pidasid reedel sügise sünnipäeva. Sel päeval käisid kõik lapsed ja õpetajad sügismatkal. Koolis oli ka näitus sügis-andidest. Lapsed tõid näitusele põnevaid aedvilju, seeni ja puuvilju. Mart tõi oma koduaiast viie-harulise porgandi. See porgand nägi välja nagu suure mehe käsi. Maarja leidis kahe kõrvaga kartuli, mis meenutas karu pead. Mardi klassi tüdrukud leppisid kokku ja tõid näitusele mitut liiki seeni. Tüdrukud paigutasid seened suurele vaagnale, mida katsid roheline sammal ja kirjud sügislehed. Nende ühistöö sai komisjonilt kõrge hinnangu ja kiituskirja.

1. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest vastuse leidsid.

1. Millal algab kalendri järgi sügis? ☐
2. Mis sõnadega on sügise algust selles jutus nimetatud? ☐
3. Mis üritused olid Kasesalu koolis sügise alguse puhul? ☐
4. Millega sarnanes Mardi poolt näitusele toodud porgand? ☐
5. Missuguse kartuli tõi näitusele Maarja? ☐
6. Milles Mardi klassi tüdrukud omavahel kokku leppisid? ☐
7. Mille eest said tüdrukud kiita? ☐

2. Leia ja jooni tekstis, mida tõid lapsed sügisnäitusele.

3. Moodusta ühest lausest mitu.

1. *Mart tõi näitusele viie-harulise porgandi, mis nägi välja nagu suure mehe käsi.*

1. Mart tõi näitusele
2. Sellel porgandil oli
3. Viieharuline porgand oli nagu

2. *Maarja leidis kahe kõrvaga kartuli, mis meenutas karu pead.*

1. Maarja leidis
2. Sellel kartulil oli
3. Kahe kõrvaga kartul oli nagu

4. Lõpeta laused esimese lõigu abil.

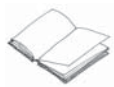
Sügise sünnipäeval oli Kasesalu koolis ja

Lapsed tõid sügisnäitusele

Mart tõi näitusele aga Maarja tõi

5.a klassi tüdrukute seenenäitus

2 Järgmisel päeval rääkis viienda klassi loodusõpetuse õpetaja sügise saabumisest. Ta ütles, et sügisel toimub looduses väga palju muutusi. Õpetaja andis lastele koduse ülesande kirjutada väike uurimistöö sügisest. Lapsed loosisid uurimis-teemad. Mart sai endale sedeli ORAVA SÜGIS. Õpetaja seletas, et tööd kirjutades võib kasutada nii raamatuid kui ka internetti. Õpetaja tuletas meelde: «Sa leiad kindlasti palju materjali ja tahad kõigest ka kirjutada. Töö ei tohi olla pikk, piisab poolest leheküljest. Sul tuleb teha valik ja kirjutada ainult olulisest.»

5. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest vastuse leidsid.

1. Millest loodusõpetuse õpetaja tunnis rääkis? ☐
2. Mis toimub sügisel looduses? ☐
3. Mis koduse ülesande said lapsed loodusõpetuse tunnis? ☐
4. Mil viisil said lapsed teada oma uurimistöö teema? ☐
5. Mis teema Mart endale loosis? ☐
6. Kust võisid lapsed leida vajalikku teavet? ☐
7. Mis juhiseid jagas õpetaja lühiuurimuse koostamiseks? ☐

6. Lõpeta laused loetud lõigu abil.

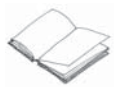
Loodusõpetuse õpetaja rääkis lastele muutustest ...

Õpetaja andis lastele koduse ülesande ...

Lühiuurimuse koostamiseks võis kasutada ...

Õpetaja tuletas lastele meelde, et ...

3 Mart arvas, et loodusõpetuse tunnis saadud ülesanne on väga lihtne. Ta läks raamatukokku ja laenutas sealt mõned loodusraamatud. Kodus sirvis poiss neid raamatuid ja leidis, et orava kohta oli üsna palju kirjutatud. Siis läks Mart arvuti taha, avas lehe www.neti.ee ja toksis otsitavaks sõnaks «orav». Poiss nägi arvutiekraanil inimeste nimesid, kelle perenimi oli Orav. Neid talle küll vaja ei olnud ja poiss otsustas isalt abi paluda. Isa soovitas Mardil kasutada otsingu-mootorit www.google.ee. Sealt leidiski Mart palju tekste ja pilte oravast. Mardil oli raske valida, millest oma töös võiks kirjutada. Nüüd tuli ema pojale appi. Ta soovitas tekstidest leida ainult need laused, milles räägitakse orava elust sügisel. Ema nõuanne kulus Mardile marjaks ära. Poiss sai oma uurimuse mõne tunniga valmis.

7. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest vastuse leidsid.

1. Mis arvamus oli Mardil saadud ülesandest? ☐
2. Milleks Mart raamatukogus käis? ☐
3. Mida Mart loodusraamatuid uurides märkas? ☐
4. Mida sai Mart www.neti.ee'st teada? ☐
5. Mida isa soovitas Mardil teha? ☐
6. Miks oli Mardil raske valida, millest töös kirjutada? ☐
7. Mis nõuanne aitas Mardil töö valmis saada? ☐

8. Lõpeta laused loetud lõigu abil.

Mart arvas, et lühiuurimuse ...

Ta laenutas raamatuid ja otsis teavet ka ...

Mart leidis palju teavet ja ...

Ema soovitas poisil ...

Mart sai ...

9. Vasta küsimustele. Kirjuta, mitmendast lõigust leidsid vastuse.

1. Mida tegid Kasesalu kooli lapsed sügise sünnipäeval?
Vastuse leidsin lõigust.
2. Mis ülesande andis loodusõpetuse õpetaja 5.a klassi õpilastele?
Vastuse leidsin lõigust.
3. Mis teemal tuli Mardil lühiuurimus kirjutada?
Vastuse leidsin lõigust.
4. Kust leidis Mart uurimuse jaoks vajalikku teavet?
Vastuse leidsin lõigust.
5. Mida soovitasid õpetaja ja ema lühiuurimuse koostamisel silmas pidada?
Vastuse leidsin ja lõigust.

10. Räägi eelneva põhjal (ül. 4, 6 ja 7), kuidas Mart lühiuurimust kirjutas.

10. LÜHIUURIMUSED SÜGISEST

1 Järgmises loodusõpetuse tunnis tutvustasid õpilased oma lühiuurimusi sügisest. Õpetaja pani tahvlile ettekannete kava:

1. ILMAD SÜGISEL

4. SIILI SÜGIS

2. LEHTPUUD
SÜGISEL

5. ORAVA SÜGIS

3. RÄNDLINNUD
SÜGISEL

6. SÜGISANNID
METSAST

Õpetaja palus klassikaaslaste esinemist hoolikalt jälgida ja vastajale ka küsimusi esitada. Mardi arvates oli päris huvitav teiste jutustamist kuulata. Esimesena sai sõna Urmo, kes rääkis sügisilmadest. Urmo jutt oli pikk ja muutus kuulajatele igavaks. Kõigile meeldis aga Marise töö rändlindudest. Lühikest juttu oli huvitav kuulata. Maris näitas ka fotosid lindudest, keda ta ise oli pildistanud. Mardi esinemise järjekord oli üsna tunni lõpul.

1. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest leidsid vastuse.

1. Millal lapsed esinesid oma uurimistöödega? ☐
2. Kuidas lapsed said teada oma esinemise järjekorra? ☐
3. Mis teemal rääkis Urmo? ☐
4. Miks muutus Urmo jutt lastele igavaks? ☐
5. Kelle töö kõigile meeldis? ☐
6. Mis tegi Marise jutustamise huvitavaks? ☐
7. Millal rääkis Mart oma tööst? ☐

2 Mardi lühiuurimus oli selline:

KÄBIKUNINGA SÜGIS

Mart Pettai

Oraval on suvel pruunikas karv.

Sügisel vahetab orav karva. Talvine kasukas on tihedam ja hallika värvusega.

Orava põhitoiduks on taimede seemned. Aasta läbi närib orav kuuse- või männikäbidest seemneid. Sügisel sööb ta seeni ja korjab neid ka talveks. Orav kogub sügisel talvevarudeks veel pähkleid, tõrusid ja marju. Loomake peidab oma talvevarud puuõõnde või sambla alla. Talvel leiab ta need üles lõhna järgi.

Orav vooderdab sügisel oma talvepesa kuiva rohu ja samblaga. Külma ilmaga poeb orav oma pessa. Ta topib ukseava samblaga kinni ja kükitab oma pesas.

Lasteentsüklopeedia, lk 138-139

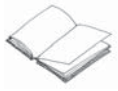
www.miksike.ee

www.hot.ee/metsloomad

2. Vasta küsimustele lühidalt.

1. Mis oli Mardi töö pealkiri?
2. Mitmel leheküljel oli Mardi töö?
3. Mitu lõiku oli Mardi töös?
4. Mida Mart oma töö illustreerimiseks kasutas?
5. Kust Mart oma tööks materjali leidis?

3. Loe Mardi jutu esimene lõik. Märki, mis küsimusi võiks selle kohta küsida. Vasta nendele.

1. Missugune on orava suvine karv? ☐
2. Millal orav suvise karvkatte talvekasuka vastu välja vahetab? ☐
3. Missuguseks muutuvad sügisel orava kõrvad? ☐
4. Missugune on orava talvekasukas? ☐

4. Loe Mardi jutu teine lõik. Märki, mis laused on sisult õiged (+), mis valed (-). Vajadusel paranda vead suuliselt.

1. Orava peamiseks toiduks on taimede seemned. ☐
2. Aasta läbi sööb ta seeni ja korjab neid ka talveks. ☐
3. Orav kogub talvevarudeks seeni, pähkleid, tõrusid ja marju. ☐
4. Loomake peidab oma tagavarad puuõõnde või sambla alla. ☐
5. Orav leiab oma talvevarud üles vaatamise järgi. ☐

5. Loe Mardi jutu kolmas lõik. Märki, mis sobib lõiku kokkuvõtvaks lauseks.

1. Orav istub külma ilmaga soojaks vooderdatud pesas. ☐
2. Orav vooderdab oma pesa sambla ja kuiva rohuga. ☐
3. Orav hüpleb talvel puude okstel ja istub oma pesas. ☐

6. Hinda Mardi lühiuurimust.

1. Mardi esitatud töö oli liiga pikk. ☐
2. Mart oli kirjutanud ainult olulisest. ☐
3. Mardi töös oli palju üleliigseid lauseid. ☐
4. Mart kirjutas töö juurde, kust ta selle info leidis. ☐
5. Mardi töö vastas õpetaja esitatud nõudmistele. ☐
6. Mulle meeldis Mardi uurimus. ☐

3 Kerli kirjutas oma uurimistöö lehtpuudest.

LEHTPUUD SÜGISEL

Kerli uurimistöö

Sügisel langevad lehtpuudelt lehed ning puud puhkavad talvel. Enne lehtede langemist muudavad lehtpuud oma värvi. Lehtede suvine roheline värvus asendub punase, kollase ja pruuniga.

Sügisel valmivad lehtpuudel viljad. Tamme vili on tõru ja kastanil on okkalise koore all peidus kastanimuna. Neid vilju söövad linnud ja loomad. Mulle meeldib tõrudest ja kastanimunadest loomi meisterdada.

Eesti kõige jämedam ja vanem lehtpuu on Tamme-Lauri tamm.

www.miksike.ee

7. Vasta küsimustele lühidalt.

1. Mis oli Kerli töö pealkiri?
2. Mitmel leheküljel oli Kerli töö?
3. Mitu lõiku oli Kerli töös?
4. Mida Kerli oma töö illustreerimiseks kasutas?
5. Kust Kerli oma tööks teavet otsis?

8. Hinda Kerli lühiuurimust.

1. Kerli esitatud töö oli liiga pikk. ☐
2. Kerli oli kirjutanud ainult olulisest. ☐
3. Kerli töös oli palju üleliigseid lauseid. ☐

4. Kerli kirjutas töö juurde, kust ta selle info leidis. ☐
5. Kerli töö vastas õpetaja esitatud nõudmistele. ☐
6. Mulle meeldis Kerli uurimistöö. ☐

9. Kas leidsid Kerli tööst midagi üleliigset? Mida võiks Kerli tekstist välja jätta?

10. Tee kokkuvõte, mida Mart õppis lühiuurimust koostades.

KOKKUVÕTE

1. Kirjutamisel tuleb järgida töö teemat.
2. Teavet võib leida ja
3. Kui infot on palju, tuleb sellest välja valida
4. Kui hätta jääb, siis tuleb.....
5. Oma tööd võib illustreerida piltide või fotodega.
6. Ettekanne peab olema ka kuulajatele huvitav.

11. ÕPETAJATE PÄEV

1 Inimeseõpetuse tunnis rääkis õpetaja, et 5. oktoobril tähistab kogu maailm õpetajate päeva. Kasesalu koolis on komme ehk traditsioon tähistada õpetajate päeva oktoobrikuu esimesel reedel. Mart sai teada, et sellel päeval on lühemad tunnid ja õpetajad ise tunde ei anna. Õpetajad on reedel hoopis õpilased ja tunde hakkavad andma vanemate klasside lapsed. Mart hakkas põnevusega reedest päeva ootama.

2 Reede jõudiski kätte. Ema pakkis hommikul kaks kimpu krüsanteeme paberisse. Mart otsustas, et ta lilli kaasa ei võta. Ta ütles emale, et ei tunne veel kuigi hästi oma uusi õpetajaid. Maarja võttis ka Mardi jaoks mõeldud lillekimbu kooli kaasa. Ta tahtis õnnitleda nii oma klassijuhatajat kui ka kehalise kasvatuse õpetajat. Mardi klassi tüdrukutel olid ka lilleõied kaasas. «Väga hea, et ma lilli ei toonud,» mõtles Mart, kui nägi, et tema klassi poistel pole lilli peos.

3 Reedel esimese tunni algul kogunesid kõik õpetajad ja õpilased saali. Lastekoor esitas õpetajatele paar laulu ja siis andsid lapsed oma lillekimbud õpetajatele. Seejärel sai sõna kooli direktor. Ta õnnitles kõiki õpetajaid ja lisas, et ka õpilased on väga tublid. Seetõttu andis ta rahuliku südamega kooli juhtimise õpilastele üle. Direktor lubas õpetajatel matkale minna, kuid alles pärast esimest koolitundi.

4 Esimeses tunnis said õpetajad olla jälle õpilased. Viienda klassi matemaatikatundi tuli kaks õpetajat ehk uut õpilast. Need olid klassijuhataja Katrin Jõgi ja tööõpetuse õpetaja Heiki Oja. Nalja sai selles

tunnis päris palju. Matemaatikaõpetaja Katrin Jõgi ei osanud korrutustabelit ja jäi tekstülesandega kimpu. Tööõpetuse õpetaja käis tahvli juures ja ülesande $556 + 44$ vastuseks joonistas:

Siis helises kell vahetundi ja kõik õpetajad tormasid koridori. Seal nad siis jooksid, lärmasid ja tembutasid seni, kuni oli aeg matkale minna. Õpetajad püüdsid teha kõike seda, mida õpilased koolis teevad. Nii said õpilased aru, et õpetaja töö pole kerge.

ÕPETAJATE PÄEV

1 Inimeseõpetuse tunnis rääkis õpetaja, et 5. oktoobril tähistab kogu maailm õpetajate päeva. Kasesalu koolis on komme ehk traditsioon tähistada õpetajate päeva oktoobrikuu esimesel reedel. Mart sai teada, et sellel päeval on lühemad tunnid ja õpetajad ise tunde ei anna. Õpetajad on reedel hoopis õpilased ja tunde hakkavad andma vanemate klasside lapsed. Mart hakkas põnevusega reedest päeva ootama.

1. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest vastuse leidsid.

1. Millal on õpetajate päev? ☐
2. Millal oli õpetajate pidupäev Kasesalu koolis? ☐
3. Kuidas Kasesalu koolis reedel õpetajate päeva tähistatakse? ☐
4. Mida teevad reedel vanemate klasside õpilased? ☐
5. Mida teevad õpetajad? ☐

2. Mõtle ja vasta.

1. Miks oli Mardile Kasesalu kooli õpetajate päev uudne?
2. Kellelt võis Mart saada teavet õpetajate päeva kommete kohta?
3. Miks oli Mardil reedest päeva põnev oodata?
4. Millal on sinu koolis õpetajate päev?
5. Mida sinu koolis õpetajate päeval tehakse?

3. Räägi, mida sai Mart teada Kasesalu kooli õpetajate päevast.

Moodusta laused.

Õpetajate pidupäev Kasesalu koolis.

Kasesalu kool tähistab õpetajate päeva (*millal?*)

Reedel on (*missugused?*) tunnid.

Tunde annavad (*kes?*)

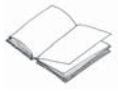
Õpetajad aga on ise oma pidupäeval (*kes?*)

2 Reede jõudiski kätte. Ema pakkis hommikul kaks kimpu krüsanteeme paberisse. Mart otsustas, et ta lilli kaasa ei võta. Ta ütles emale, et ei tunne veel kuigi hästi oma uusi õpetajaid. Maarja võttis ka Mardi jaoks mõeldud lillekimbu kooli kaasa. Ta tahtis õnnitleda nii oma klassijuhatajat kui ka kehalise kasvatuse õpetajat. Mardi klassi tüdrukutel olid ka lilleõied kaasas. «Väga hea, et ma lilli ei toonud,» mõtles Mart, kui nägi, et tema klassi poistel pole lilli peos.

4. Vasta küsimustele.

1. Mis lilli andis ema lastele kaasa?
2. Kuidas Mart põhjendas, et tema õpetajatele lilli ei vii?
3. Miks Mart tegelikult ei tahtnud lilli kaasa võtta?
4. Milleks võttis Maarja kaks lillekimpu kooli kaasa?
5. Mida märkas Mart, kui kooli jõudis?
6. Mis otsus oli Mardi arvates õige?

5. Asenda sulgudes olevad sõnad tekstist leituga.

1. Ema pakkus lastele kooli viimiseks (*sügislilli*)
2. Mart ei võtnud (*õisi*) kooli kaasa.
3. Maarja võttis kaasa (*paar*) lillekimpu.
4. (*Viienda klassi*) tüdrukutel olid lilled kaasas.

6. Mõtle ja vasta.

1. Milleks ema Mardile lilli pakkus?
2. Mis võis olla veel põhjuseks, et Mart keeldus lilli kaasa võtmast?
3. Mida võis Mart tunda, kui nägi, et ka teistel poistel pole lilli?

7. Tee kokkuvõtte teisest lõigust. Räägi, mis toimus Mardi kodus reede hommikul.

1. Ema

pakkis

soovitas
2. Mart

otsustas

ei tundnud
3. Maarja

võttis

tahtis

3 Reedel esimese tunni algul kogunesid kõik õpetajad ja õpilased saali. Lastekoor esitas õpetajatele paar laulu ja siis andsid lapsed oma lillekimbud õpetajatele. Seejärel sai sõna kooli direktor. Ta õnnitles kõiki õpetajaid ja lisas, et ka õpilased on väga tublid. Seetõttu andis ta rahuliku südamega kooli juhtimise õpilastele üle. Direktor lubas õpetajatel matkale minna, kuid alles pärast esimest koolitundi.

8. Moodusta kolmanda lõigu kohta küsimused. Vasta.

1. olid õpilased ja õpetajad kooli saalis?
2. lapsed õpetajate lilli andsid?

MIDA?

MILLAL?

3. rääkis direktor?
4. direktor õpilastele rääkis?
5. võisid õpetajad matkama minna?

9. Tee kokkuvõtte kolmandast lõigust. Räägi, mis toimus reedel esimese tunni algul saalis

1. Õpetajad ja õpilased ...
2. Laulukoor ...
3. Õpilased ...
4. Direktor

õnnitles

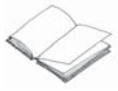
andis üle

lubas

4 Esimeses tunnis said õpetajad olla jälle õpilased. Viienda klassi matemaatikatundi tuli kaks õpetajat ehk uut õpilast. Need olid klassijuhataja Katrin Jõgi ja tööõpetuse õpetaja Heiki Oja. Nalja sai selles tunnis päris palju. Matemaatikaõpetaja Katrin Jõgi ei osanud korrutustabelit ja jäi tekstülesandega kimpu. Tööõpetuse õpetaja käis tahvli juures ja ülesande $556 + 44$ vastuseks joonistas:

Siis helises kell vahetundi ja kõik õpetajad tormasid koridori. Seal nad siis jooksid, lärmasid ja tembutasid seni, kuni oli aeg matkale minna. Õpetajad püüdsid teha kõike seda, mida õpilased koolis teevad. Nii said õpilased aru, et õpetaja töö pole kerge.

10. Mida õpetajad reedel koolis tegid? Leia neljandast lõigust laused ja loe vastuseks.

- said olla õpilased
- sai nalja
- ei osanud
- lahendas ülesannet
- tormasid
- jooksid ja lärmasid

?

11. Mõtle ja vasta.

1. Mida arvad matemaatikaõpetaja kimpu jäämisest ülesannete lahendamisel?
2. Nuputa, mis vastus peitus tööõpetuse õpetaja joonistuses.

$$556 + 44 =$$

12. Leia laused, mis vastavad jutu sisule. Tee ☐ sisse X.

1. Reedel olid lühemad tunnid. ☐
2. Reedel jäid tunnid ära. ☐
3. Lapsed tõid kingitusi kooli kaasa. ☐
4. Lapsed viisid õpetajatele lilli. ☐
5. Õpilased andsid tunde. ☐
6. Õpetajad esinesid kooli saalis. ☐
7. Õpetajad mängisid õpilasi. ☐
8. Õpetajad tegid koolilaste vempe. ☐

13. Räägi õpetajate päeva tähistamisest Kasesalu koolis

Reedene pidupäev

Mart	Teised õpilased	Õpetajad
lühem koolipäev		pidupäev
ei võtnud lilli	olid lilled kaasas	
oli saalis	laulsid	kuulasid
	kinkisid lilli	said palju lilli
		direktor õnnitles
oli matemaatikatunnis	andsid tunde	mängisid õpilasi
	vaatasid õpetajaid	ei osanud vastata
	said aru	jooksid ja tembutasid
oli tunnis	jäid kooli	läksid matkale

14. Räägi õpetajate päeva tähistamisest oma koolis.

12. KÖÖGIVILJAD MARDI AIAS

1 Kui Mardi pere veel maal elas, oli neil suur aed. Seal kasvasid nii kartulid kui ka köögiviljad. Aias olid veel marjapõõsad ja õunapuud. Nüüd on perel linnas vaid väike maalapike. Sellel saab kasvatada tilli, sibulat, hernest, porgandeid ja punapeeti. Kurgid ja tomatid kasvavad väikeses kasvuhoones. Mardi ja Maarja hooleks suvel on aia korrashoid: peenarde rohimine ja kastmine. Sügisel on lapsed saagi kogumisel abiks.

2 Kevadel kõige varem saab aiast rediseid, salatit, rohelist sibulat ja tilli. Siis saab teha maitsvaid võileibu ja salatit, anda maitset supile ja kastmele. Suvel algab kurkide aeg. Kõige maitavamad on ikkagi värsked kurgid. Aga kurgid on head ka siis, kui on mõne päeva hapnenud. Veel maitseb Mardi perele tilliga maitsestatud kurgisalat. Kurke marineerib ema ka talveks purkidesse. Peagi punetavad kasvumajas juba esimesed tomatid. Tomateid saab kasutada salatiks. Samuti meeldib Mardile süüa tomati-võileiba.

3 Sügisel tuleb hakata hoolitsema talvevarude eest. Kõigepealt on tarvis sibulad mullast välja võtta ja kuivama panna. Sibulaid peab hoolega kuivatama, muidu hakkavad need mädanema. Porgandid ja peedid tuleb mullast puhastada ja keldrisse hoiule viia.

Kogu suve annab väike aed toidulisa. Kuid talve-varudeks oma aia saadustest ei jätku. Pere ostab talvel turult porgandeid ja kapsaid. Kartuleid toob Mardi pere Taadu ja Mammi juurest Allika talust.

KÖÖGIVILJAD MARDI AIAS

1 Kui Mardi pere veel maal elas, oli neil suur aed. Seal kasvasid nii kartulid kui ka köögiviljad. Aias olid veel marjapõõsad ja õunapuud. Nüüd on perel linnas vaid väike maalapike. Sellel saab kasvatada tilli, sibulat, hernest, porgandeid ja punapeeti. Kurgid ja tomatid kasvavad väikeses kasvuhoones. Mardi ja Maarja hooleks suvel on aia korrashoid: peenarde rohimine ja kastmine. Sügisel on lapsed saagi kogumisel abiks.

1. Koosta küsimused ja vasta teksti abil.

1. kasvatas Mardi pere kartuleid ja köögivilju?
2. kasvatas Mardi pere vähe köögivilju?
3. köögiviljad kasvasid linnas Mardi pere aiamaal?
4. töodel olid Mart ja Maarja abiks?

KUS?

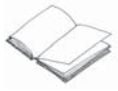
MIS?

2. Mõtle ja täienda loetelu.

1. Vanaema aias kasvasid marjapõõsad. Lapsed noppisid sealt,, musti ja sõstraid.
2. Mardi koduaias kasvasid järgmised köögiviljad: till,,,, ja punapeet.
3. Kasvuhoones kasvatati paprikat, ja

2 Kevadel kõige varem saab aiast rediseid, salatit, rohelist sibulat ja tilli. Siis saab teha maitsvaid võileibu ja salatit, anda maitset supile ja kastmele. Suvel algab kurkide aeg. Kõige maitavamad on ikkagi värsked kurgid. Aga kurgid on head ka siis, kui on mõne päeva hapnenud. Veel maitseb Mardi perele tilliga maitsestatud kurgisalat. Kurke marineerib ema ka talveks purkidesse. Peagi punetavad kasvu-majas juba esimesed tomatid. Tomateid saab kasutada salatiks. Samuti meeldib Mardile süüa tomati-võileiba.

3. Vasta küsimustele

1. Milleks kasutas Mardi pere rediseid, salatit ja rohelist sibulat?
2. Mis toite sai teha kurkidest?
3. Milleks kasutati tomateid?
4. Mida valmistati Mardi peres oma aiasaadustest?
5. Mis toidud maitsesid Mardile?
6. Mis köögiviljad maitsevad sulle?

4. Leia tekstist ja lõpeta lause.

1. Kevadel sai Mardi pere oma aiast,,
..... ja
2. Suvel korjati aiast ja

5. Loe ja kirjuta, mis aineid on kasutatud kurkide marineerimisel?

Kurkide marineerimiseks on vaja:

- äädikat
-
-
-
-
-

MARINEERITUD

KURGID

kurgid, äädikas,
sool, suhkur, till,
pipar

3 Sügisel tuleb hakata hoolitsema talvevarude eest. Kõigepealt on tarvis sibulad mullast välja võtta ja kuivama panna. Sibulaid peab hoolega kuivatama, muidu hakkavad need mädanema. Porgandid ja peedid tuleb mullast puhastada ja keldrisse hoiule viia.

Kogu suve annab väike aed toidulisa. Kuid talve-varudeks oma aia saadustest ei jätku. Pere ostab talvel turult porgandeid ja kapsaid. Kartuleid toob Mardi pere Taadu ja Mammi juurest Allika talust.

6. Loe ja otsusta. Kui lause vastab jutu sisule, kirjuta ☐ sisse +.

- ☐ Mardi perel on linnas suur aed.
- ☐ Lapsed on aiatöödel abiks.
- ☐ Perele maitseb tilliga maitsestatud kapsasalat.
- ☐ Kurke võib hapendada ja marineerida.
- ☐ Sügisel viidi porgandid ja peedid keldrisse.
- ☐ Mardi pere ostis talvel turult porgandeid ja kapsaid.
- ☐ Oma aia kartulisaagist jätkus kogu talveks.

7. Vasta küsimustele. Märki, kas leidsid vastuse tekstist (T) või mõtlesid (M).

1. Millal pani Mardi pere aiasaadused hoiule?
2. Miks oli tarvis sibulad kuivama panna?
3. Kus olid talvel köögiviljad hoiul?
4. Miks oli tarvis turult porgandeid ja kapsaid tuua?
5. Mis aiasaadusi sai Allika talu põllult?
6. Kes aitasid Allika talus kartulid üles võtta?
7. Miks kasvatas Mardi pere linnas vähem köögivilju kui maal?

8. Millal on nimetatud tegevusteks õige aeg? Ühenda.

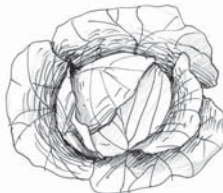
KEVAD	←	peenarde tegemine seemnete külvamine peenrale
SUVI		rohimine ja kastmine hoidiste valmistamine
SÜGIS		saagi kogumine keldrisse hoiule viimine
TALV		lisa ostmine turult marineeritud kurkide söömine

9. Jooni sobivad sõnad. Lõpeta loetelu.

Mulle maitsevad porgandipirukas, kapsasupp, tomatimahl, kartulipuder, rosolje, hapukurk, friikartulid, redisevõileib, kartulisalat ja

10. Täienda tabelit teksti ja oma kogemuste põhjal. Vajadusel palu abi.

Joonis	Aiasaadus	Kasutamine
	till	supi peale, salati sisse
	sibulad	võileiva peale, salati, kastme ja supi sisse
	kurgid	
		salatiks, võileiva peale, pitsa peale, konserviks,
	porgandid	
	kartulid	
	punapeet	
		

13. MUINASJUTUD

1 Kui Mart oli väike, siis luges ema talle sageli ette muinasjutte. Poiss õppis lugemise selgeks, kui ta oli kuueaastane ega käinud veel koolis. Esimene raamat, mille Mart ise läbi luges, oli muinasjutt kolmest karust. Praegu meeldib Mardile lugeda jutte loomadest. Sageli laenutab ta raamatukogust muinasjuturaamatuid. Eile tõi Mart lugemiseks raamatu «Lood Reinuvader Rebasest».

2 Õhtul tuli Mardi juurde Maarja ja palus abi. Kolmanda klassi töövihikusse oli tarvis kirjutada, mis on muinasjuttude põhitõed. Mart teadis, et muinasjutud on rahva välja mõeldud lood. Paljud kirjanikud on samuti muinaslugusid kirjutanud. Poisile tulid meelde raamatud «Nukitsamees» ja «Naksitrallid». Maarja lisas: «Ka «Kunskmoor» ja «Muumitroll» on kirjanike kirjutatud lood.» Mart mõtles ja ütles: «Muinasjuttude tegelased võivad olla inimesed, kuid ka rääkivad loomad. Muinasjuttudes on väljamõeldud tegelased: nõiad, päkapikud, haldjad.» Maarjale tuli meelde, et muinaslugudel on alati õnnelik lõpp. Ta lisas: «Muinasjuttudes räägitakse igasugustest imedest.» Mart lausus: «Võta nüüd minu lugemik ja loe sealt Heljo Männi luuletust «Mis on muinasjutt?».»

3 Mis on muinasjutt?

Muinasjutul oma seadus:
kurjusest saab jagu headus.

Olgu kolli küüsis kole,
jutu lõpp on õnnelik.
Mudilaste jaoks ei ole

ükski muinaslugu pikk.
Muinasjutu imemaal
imeasju näha saab.

MUINASJUTUD

1 Kui Mart oli väike, siis luges ema talle sageli ette muinasjutte. Poiss õppis lugemise selgeks, kui ta oli kuueaastane ega käinud veel koolis. Esimene raamat, mille Mart ise läbi luges, oli muinasjutt kolmest karust. Praegu meeldib Mardile lugeda jutte loomadest. Sageli laenutab ta raamatukogust muinasjuturaamatuid. Eile tõi Mart lugemiseks raamatu «Lood Reinuvader Rebasest».

1. Koosta küsimused. Vasta teksti abil.

1. kuulas Mart ema loetud muinasjutte?
2. hakkas Mart ise raamatuid lugema?
3. raamatut luges Mart kuueaastaselt?
4. raamatuid loeb viienda klassi poiss Mart?
5. raamatu laenutas Mart raamatukogust?
6. tõi Mart raamatukogust «Lood Reinuvader Rebasest»?

MILLAL?

MIS?

2. Jooni kokkusobivad lausepooled sama värvi pliiatsiga.

1.	Kui Mart oli väike, siis	luges ta loomalugusid.
2.	Kui Mart õppis lugemise selgeks, siis	ema luges talle muinasjutte ette.
3.	Kui Mart oli viiendas klassis, siis	hakkas ta ise raamatuid lugema.

3. Mõtle ja arutle.

1. Tuleta meelde, mis muinasjuttu kuulasid siis, kui olid veel väike.
2. Mis muinasjuttu lugesid või kuulsid hiljuti?
3. Mis muinasjutud sulle meeldivad?

2 Õhtul tuli Mardi juurde Maarja ja palus abi. Kolmanda klassi töövihikusse oli tarvis kirjutada, mis on muinasjuttude põhitõed. Mart teadis, et muinasjutud on rahva välja mõeldud lood. Paljud kirjanikud on samuti muinaslugusid kirjutanud. Poisile tulid meelde raamatud «Nukitsamees» ja «Naksitrallid». Maarja lisas: «Ka «Kunsmoor» ja «Muumitroll» on kirjanike kirjutatud lood.» Mart mõtles ja ütles: «Muinasjuttude tegelased võivad olla inimesed, kuid ka rääkivad loomad. Muinasjuttudes on väljamõeldud tegelased: nõiad, päkapikud, haldjad.» Maarjale tuli meelde, et muinaslugudel on alati õnnelik lõpp. Ta lisas: «Muinasjuttudes räägitakse igasugustest imedest.» Mart lausus: «Võta nüüd minu lugemik ja loe sealt Heljo Männi luuletust «Mis on muinasjutt?».»

4. Vasta küsimustele. Märki, kas leidsid vastuse tekstist (T) või mõtlesid ise (M).

1. Mis kodune ülesanne oli Maarjal? ☐
2. Mis töövihikus oli ülesanne muinasjuttudest? ☐
3. Kellelt Maarja abi küsis? ☐
4. Kas Maarja sai vennalt abi? ☐
5. Kes olid Mardi arvates muinasjuttude autorid? ☐
6. Missuguseid muinasjuttude seadusi Mart nimetas? ☐
7. Mida Maarja muinasjuttudest teadis? ☐

5. Lõpeta laused.

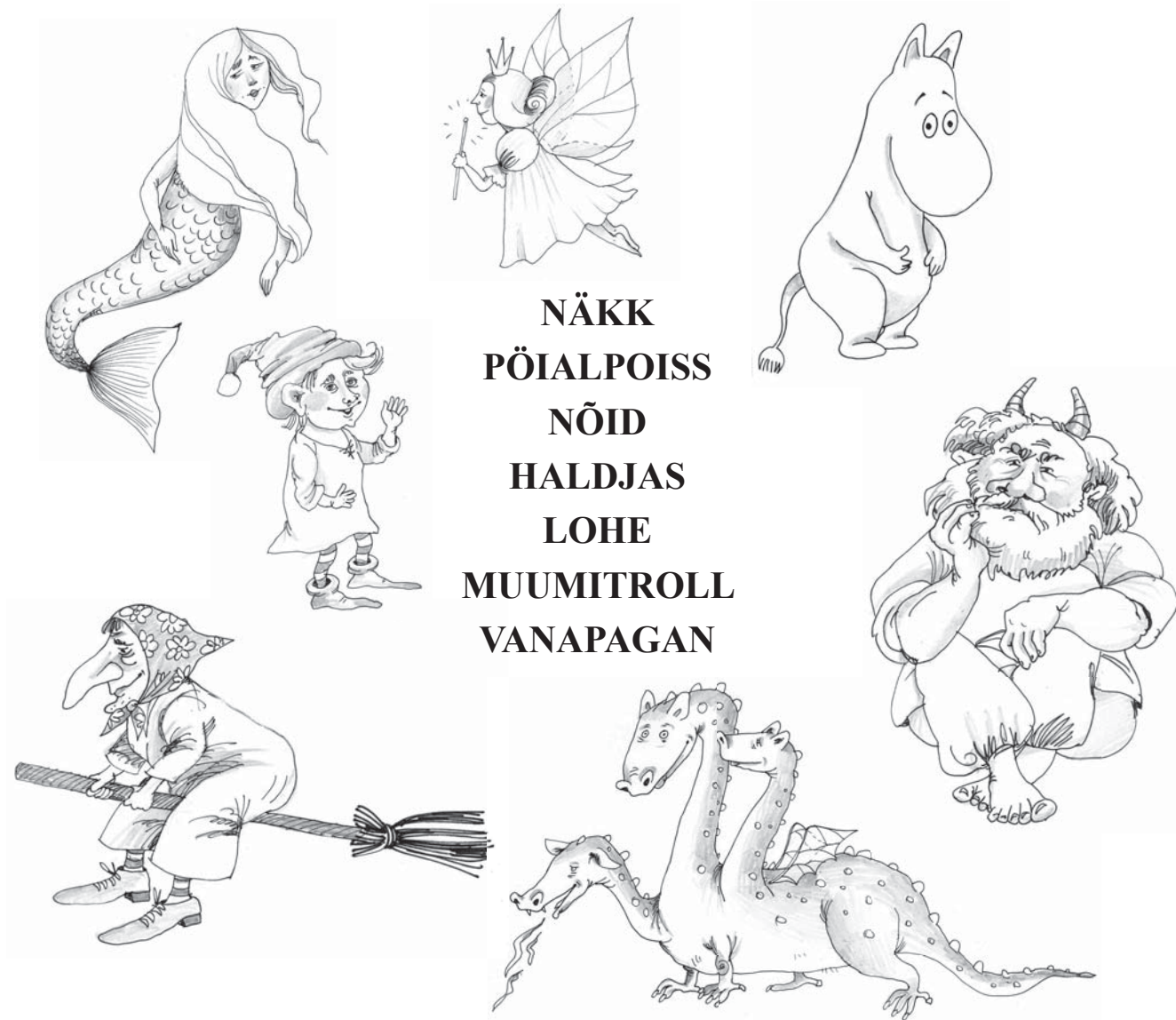
Muinasjuttude põhitõed.

1. Muinasjutud on rahva lood.
2. Muinasjutte on kirjutanud ka
3. Muinaslugude tegelased on inimesed, rääkivad,,
.....,,

4. Muinasjutul on alati lõpp.

5. Muinaslugudes räägitakse igasugustest

6. Ühenda pilt ja sõna. Räägi, mida nendest tegelastest tead.

7. Kes neist esinevad ainult muinasjuttudes? Jooni muinasjututegelaste nimetused.

haldjas, pöialpoiss, eideke, ussikuningas, nõiamoor, tont, vanaisa, vanapagan, krõll, metsavana, metsavaht, merineitsi, meremees, naksitrall

8. Mis muinasjutt on sulle tuttav? Värvige tabelis, kas oled kuulnud (K), ise lugenud (L) või filmi vaadanud (F)?

1.	Kolm pörsakest	K	L	F
2.	Punamütsike	K	L	F
3.	Kunsmoor	K	L	F
4.	Hansuke ja Greteke	K	L	F
5.	Okasroosike	K	L	F
6.	Kuldkiharake ja kolm karu	K	L	F
7.	Tuhkatriinu	K	L	F
8.		K	L	F
9.		K	L	F

3 Mis on muinasjutt?

Muinasjutul oma seadus:
kurjusest saab jagu headus.

Olgu kolli küüsis kole,
jutu lõpp on õnnelik.

Mudilaste jaoks ei ole
ükski muinaslugu pikk.

Muinasjutu imemaal
imeasju näha saab.

9. Loe.

See oli kord kesktalvel. Lumehelbed langesid taevast nagu suled. Mustast puust raamidega akna juures istus kuninganna ja õmbles. Kui ta seal õmbles ja lund vaatas, torkas kuninganna endale nõelaga sõrme. Kolm tilka verd kukkus lumele. Kuna punane on valgel lumel imeilus, mõtles kuninganna endamisi: «Sünniks mulle laps – valge nagu lumi, punane nagu veri ja nii mustade juustega, nagu on aknaraami puu!»

10. Mis muinasjutu algus see on?

☐

Vahva rätsep

☐

Lumivalgeke

☐

Okasroosike

11. Tuleta meelde üks muinasjutt. Räägi seda teistele.

14. SEENE KULD – I

Eesti muinasjutt

1 Vanaeit otsis metsas seeni. Ta leidiski suure seene ja rõõmustas: «Niisugune suur seen! See on kindlasti ka väga hea!» Eit tõmbas seene koos jalaga maa seest välja. Seene alt august ilmus välja hulk pisikesi mehikesi. Üks mehike ütles: «Eit, kui sa rikkaks tahad saada, siis mine siit august alla!»

2 Eit tahtis rikkaks saada. Ta ei teadnud aga, kuidas nii pisikesest august alla saaks. Ta ütles põialpoistele: «Teie tahate, et ma siit alla läheksin. Aga ma ei mahu!» Nüüd astus üks maa-alune augu äärelle ja hüppas seal kolm korda. Auk läks kohe suureks ning sealt paistis trepp. Üks härjapõlvlane võttis eidel käest kinni ja juhatas ta maa alla.

3 Eit ja väike mehike jõudsid maa alla. Nüüd nägi eit enda ees suurt hunnikut kulda ja hõbedat. Väike päkapikk õpetas: «Võta siit nii palju, kui jaksad koju viia! Kui sul kuld otsa saab, tule jälle tagasi. Aga ära sa sellest kellelegi sõnakestki lausu!» Eit võttiski nii palju kulda ja hõbedat, kui kanda jaksas.

Selle varandusega läks eit koju.

SEENE KULD – I

1 Vanaeit otsis metsas seeni. Ta leidis suure seene ja rõõmustas: «Niisugune suur seen! See on kindlasti ka väga hea!» Eit tõmbas seene koos jalaga maa seest välja. Seene alt august ilmus välja hulk pisikesi mehikesi. Üks mehike ütles: «Eit, kui sa rikkaks tahad saada, siis mine siit august alla!»

1. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest vastuse leidsid.

1. Mille üle eit rõõmustas? ☐
2. Mida eit mõtles, kui ta suurt seent nägi? ☐
3. Mida nägi eit pärast seene välja-tõmbamist? ☐
4. Milleks soovitas mehike eidel august alla minna? ☐

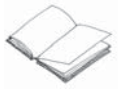
2. Asenda sulgudes olev sõna lõigust leitud sõnaga.

1. Eit (*korjas*) metsas seeni
2. Ta leidis (*piraka*) seene ja rõõmustas selle üle.
3. Eit (*tiris*) seene koos jalaga maa seest välja.
4. Seene alt tulid välja väikesed (*päkapikud*) ja pakkusid eidele rikkust.

3. Vali esimesele lõigule sobiv pealkiri ja märki X.

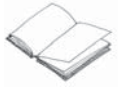
- ☐ Eit otsis metsas seeni.
- ☐ Eit tõmbas seene maast üles.
- ☐ Eide leitud seene alt tulid välja mehikesed.

2 Eit tahtis rikkaks saada. Ta ei teadnud aga, kuidas nii pisikesest august alla saaks. Ta ütles põialpoistele: «Teie tahate, et ma siit alla läheksin. Aga ma ei mahu!» Nüüd astus üks maa-alune augu äärele ja hüppas seal kolm korda. Auk läks kohe suureks ning sealt paistis trepp. Üks härjapõlvlane võttis eidel käest kinni ja juhatas ta maa alla.

4. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest vastuse leidsid.

1. Mis takistas eidel maa alla minekut? ☐
2. Mis sõnadega eit oma muret väljendas? ☐
3. Mida tegi põialpoiss, et auku suuremaks saada? ☐
4. Mis juhtus, kui põialpoiss augu äärel hüppas? ☐
5. Kuhu härjapõlvlane eide juhatas? ☐

5. Leia teksti abil lausesse sobiv sõna. Jooni see.

1. Eit tahtis ruttu	rikkuse
rikkaks
rikkast	saada.
2. Eit	ei osanud
ei tahtnud
ei teadnud	kuidas väikesest august läbi mahtuda.
3. Härjapõlvlane	juhatas
juhtis
tõukas	eide maa alla.

6. Vali teisele lõigule sobiv pealkiri ja märki X.

- ☐ Härjapõlvlane juhatas eide suurest august maa alla.
- ☐ Mehike hüppas augu suuremaks.
- ☐ Ahne eit tahtis rikkaks saada.

3 Eit ja väike mehike jõudsid maa alla. Nüüd nägi eit enda ees suurt hunnikut kulda ja hõbedat. Väike päkapikk õpetas: «Võta siit nii palju, kui jaksad koju viia! Kui sul kuld otsa saab, tule jälle tagasi. Aga ära sa sellest kellelegi sõnakestki lausu!» Eit võttiski nii palju kulda ja hõbedat, kui kanda jaksas. Selle varandusega läks eit koju.

7. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest vastuse leidsid.

1. Mida nägi eit enda ees, kui oli maa alla jõudnud? ☐
2. Kui palju lubas päkapikk kulda kaasa võtta? ☐
3. Mis tingimusel võis eit jälle kulla järele tulla? ☐
4. Kui palju kulda ja hõbedat eit kaasa võttis? ☐
5. Kuhu läks eit oma varandusega? ☐

8. Leia tekstist lause ja loe.

lubas võtta kulda ja selle koju viia.
kutsus eite tagasi.
keelas varandusest rääkida.

9. Eralda sõnad püstkriipsuga. Loe päkapiku õpetused.

1. Võtakuldaniipaljukupiisadkojuviia!
2. Kuisulkuldotsasaabtulejälletagasi.
3. Ärasasellestkellelegisõnakestlausu!”

10. Vali lõigule sobiv pealkiri ja märki see X-iga.

☐

Eit leidis metsast puu alt suure varanduse.

☐

Mehikesed tassid varanduse eide koju.

☐

Eit sai mehikeste käest palju kulda ja hõbedat.

11. Leia tekstist ja kirjuta, mis sõnadega on mehikesi nimetatud.

Maa-alused

12. Tee kokkuvõtte esimesest osast. Lõpeta laused küsisõnade abil.

Eide õnnelik päev

Eit oli rõõmus, sest ta leidis metsast (*mille?*)

Seene alt tulid välja (*kes?*)

Mehikesed kutsusid eide (*kuhu?*)

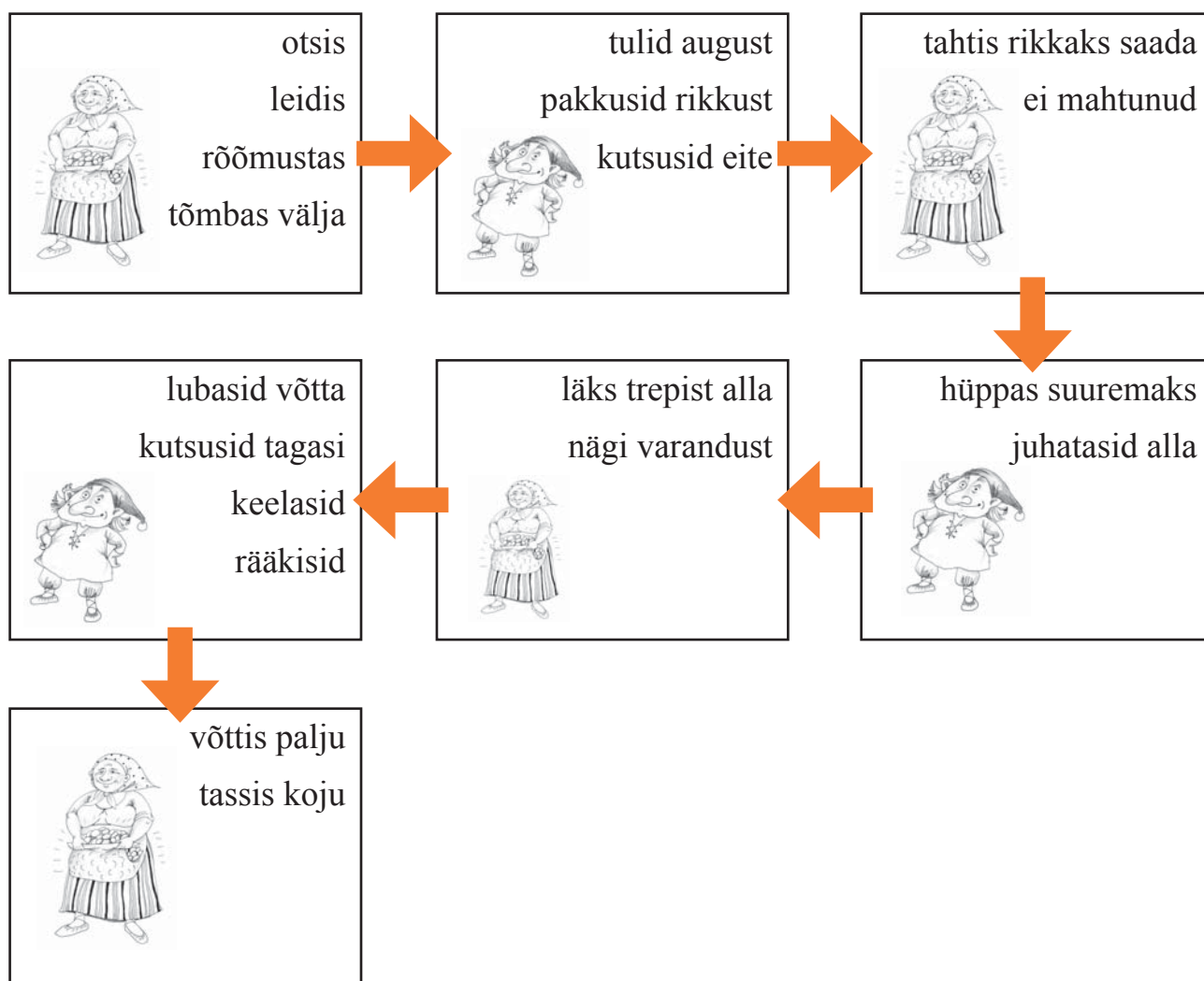
Härjapõlvlased lubasid eidel (*mida?*) koju viia.

Eit oli õnnelik, sest ta oli nüüd (*missugune?*)

13. Räägi, kuidas eidel õnnestus rikkaks saada.

Abina kasuta piltkava ja tugisõnu.

Eit sai rikkaks

SEENE KULD – II

1 Eit ei hoolinud väikese mehe keelust. Kodus rääkis ta tütrele kogu loo ära. Siis käskis ta tütrele ruttu riided selga panna. Ta kutsus tütre appi kulda tassima. Eit läks tütre sinna, kust ta suure seene leidis. Koputas seal augu äärel niikaua, kuni väikesed mehed välja tulid. Mehikesed küsisid eide käest: «Mida sa tahad?» Eit küsis endale kulda juurde. Veel ütles eit: «Ka tütrele oleks kulda tarvis.»

2 Väikesed mehed pidasid omavahel pisut nõu. Siis kutsusid nad eide ühes tütrega august alla. Seal andsid nad eidele kulda nii palju, kui see kanda jõudis. Kui eit oli kullahunniku kotti ajanud, ütlesid mehikesed: «Nüüd katsu, et ruttu välja saad! Tütre jätame siia! Sina oleksid pidanud suurema karistuse saama, sest sa lobisesid saladuse välja. Kuid seekord lepime sellega, et su tütar jääb meie juurde. Ise võid sa koju tagasi minna.»

3 Eit hüppas august üles maa peale. Ta tassis maa-alustelt saadud varanduse koju. Kodus märkas eit, et kuld oli muutunud mullaks.

Eelmisel korral toodud kuld oli ka mullaks muutunud. Nüüd oli eidel kahju, et ta sõna ei kuulanud. Mis see enam aitas! Mitu korda käis eit veel metsas tüdarta otsimas. Aga ta ei näinud kedagi. Tütar jäigi maa-aluste juurde tööle.

1 Eit ei hoolinud väikese mehe keelust. Kodus rääkis ta tütrele kogu loo ära. Siis käskis ta tütrele ruttu riided selga panna. Ta kutsus tütre appi kulda tassima. Eit läks tütre sinna, kust ta suure seene leidis. Koputas seal augu äärel niikaua, kuni väikesed mehed välja tulid. Mehikesed küsisid eide käest: «Mida sa tahad?» Eit küsis endale kulda juurde. Veel ütles eit: «Ka tütrele oleks kulda tarvis.»

1. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest vastuse leidsid.

1. Kellele rääkis eit metsas juhtunust? ☐
2. Mida käskis eit tütrele teha? ☐
3. Milleks kutsus eit tütre metsa kaasa? ☐
4. Kui kaua koputas eit augu äärel? ☐
5. Mida tahtis eit mehikeste käest saada? ☐

2. Vali vastuseks sobiv lause tekstist. Mis lause veel võiks sobida?

Jooni oma valikud.

1. Millest eit ei hoolinud?

Eit ei täitnud mehikese antud korraldust.

Eit ei hoolinud väikese mehe keelust.

Eit ei hoolitsenud härjapõlvlaste eest.

2. Mida mehikesed eide käest küsisid?

Kas sa soovid veel kulda?

Mida sa tahad?

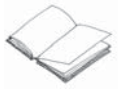
Mida sul vaja on?

3. Mida eit mehikestele vastas?

Mulle ja ka tütrele oleks kulda tarvis.

Ka tütrele oleks kulda tarvis.

Mul pole enam varandust, ma tahan veel kulda saada.

3. Asenda sulgudes olev sõna tekstist leitud sõnaga.

1. Eit ei hoolinud (*pisikese*) mehe keelust.
2. Kodus (*jutustas*) ta tütrele kogu loo.
3. Siis käskis ta tütrele (*kähku*) riided selga panna.
4. Ta kutsus tütre appi tulla kulda (*kandma*)

2 Väikesed mehed pidasid omavahel pisut nõu. Siis kutsusid nad eide ühes tütreaga august alla. Seal andsid nad eidele kulda nii palju, kui see kanda jõudis. Kui eit oli kullahunniku kotti ajanud, ütlesid mehikesed: «Nüüd katsu, et ruttu välja saad! Tütre jätame siia! Sina oleksid pidanud suurema karistuse saama, sest sa lobisesid saladuse välja. Kuid seekord lepime sellega, et su tütar jääb meie juurde. Ise võid sa koju tagasi minna.»

4. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest vastuse leidsid.

1. Kuhu kutsusid mehikesed eide ja tema tütre? ☐
2. Kui palju kulda mehikesed eidele andsid? ☐
3. Mida mehikesed käskisid teha pärast seda, kui eidel oli kuld kotis? ☐
4. Mille eest mehikesed eite karistasid? ☐
5. Mis karistuse määrasid mehikesed eidele? ☐

5. Kasuta kastis olevaid sõnu lausetes. Loe lause iga sõnaga.

Tõmba maha, mis ei sobi lausesse.

1. Väikesed mehed
2. Nad eide koos tütreaga august alla.
3. Eit võttis kulda niipalju, kui ta

pidasid nõu, nõudsid aru,
arutasid

palusid, kutsusid, soovisid

tarida oskas, kanda jõudis,
tassida jaksas

3 Eit hüppas august üles maa peale. Ta tassis maa-alustelt saadud varanduse koju. Kodus märkas eit, et kuld oli muutunud mullaks. Eelmisel korral toodud kuld oli ka mullaks muutunud. Nüüd oli eidel kahju, et ta sõna ei kuulanud. Mis see enam aitas! Mitu korda käis eit veel metsas tütar otsimas. Aga ta ei näinud kedagi. Tütar jäigi maa-aluste juurde tööle.

6. Vasta küsimustele. Märki, mitmest lausest vastuse leidsid.

1. Kuhu tassis eit mehikestelt saadud varanduse? ☐
2. Mida märkas eit pärast seda, kui oli kullakoti koju tassinud? ☐
3. Mis oli saanud eelmisel korral koju toodud kullast? ☐
4. Millest jäi eit ilma? ☐
5. Kellest jäi eit ilma? ☐
5. Keda käis eit veel mitmel korral metsas otsimas? ☐
6. Mida eide tütar pidi maa-aluste juures tegema? ☐

7. Loe lõik. Võrdle tekstiga. Jooni sõnad, mis erinevad. Loe, kuidas on õige.

Eit hüppas august alla maa peale. Ta tassis maa-alustelt saadetud varanduse koju. Kodus märkas eit, et muld oli muutunud kullaks. Järgmisel korral toodud kuld oli ka mullaks muutunud.

8. Loe päkapikkude õpetussõnad. Mida tegi eit? Täida lüngad.

Päkapikk õpetas	Eit tegi
1. Võta siit nii palju, kui jaksad koju viia!	1. Eit võttis kulda
2. Kui sul kuld otsa saab, tule jälle tagasi.	2. Eit läks kohe koos
3. Aga ära sa sellest kellelegi sõnakestki lausu!	3. Eit rääkis

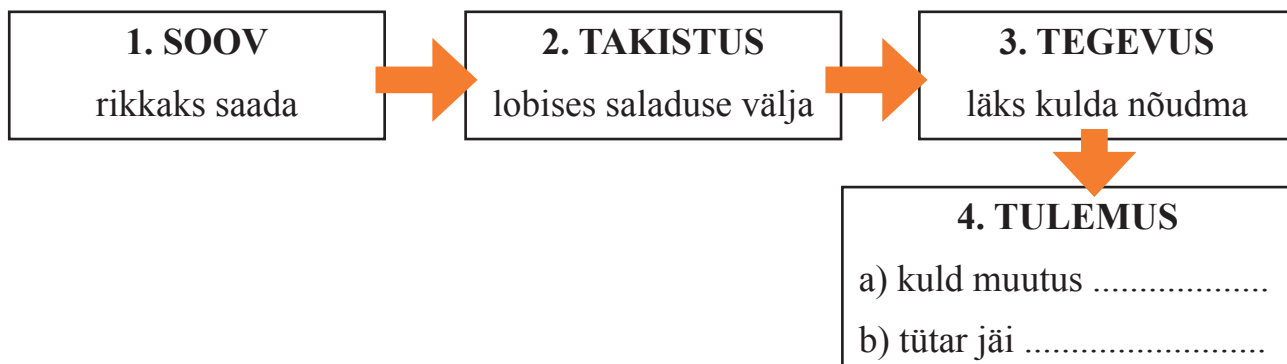
Mis korralduse eit täitis? Mis korralduse jättis eit täitmata?

9. Tee kokkuvõtte teisest osast. Lõpeta laused. Abiks on küsimused.

Vaene eit tahtis ruttu (*mida teha?*)
Eit sai maa-alustelt palju (*mida?*)
Eit ei kuulanud (*kelle?*) õpetussõnu.
Eit läks ahneks ja tahtis veel rohkem (*mida?*)
Eit kutsus ka tütre kaasa, et rohkem (*mida?*) koju tassida.
Mehikesed (*mida tegid?*) eite ahnuse ja lobisemise eest.
Ahne eit jäi ilma nii (*millest?*) kui ka (*kellest?*)

10. Räägi, kuidas mehikesed eite karistasid. Abiks on skeem ja tugisõnad.

Ahnuse palk

11. Loe vanasõnad. Leia ja kirjuta kasti kaks vanasõna, mis sobivad selle jutuga.

Tee enne, kiida pärast.

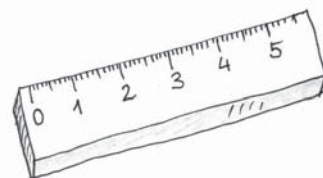
Ahne isu ei saa kunagi täis.

Valel on lühikesed jalad.

Kes palju tahab, see ei saa viimaks midagi.

1.
2.

NUPUTAMISEKS

2. ESIMENE KOOLIPÄEV

Igas lauses on peidus ühe koolis vajaliku eseme nimetus. Leia see.

1. Müüja viis selle vihi kaalule.
2. Mis joon laudlina peale on tekkinud?
3. Kas ikka Epp Liiat suusatamas nägi?
4. Vii see pildiraam Atsiga töötuppa!
5. Kas kolmapäev ikka on matkapäev?
6. Õpi kohe luuletus pähe!

vihik

.....

.....

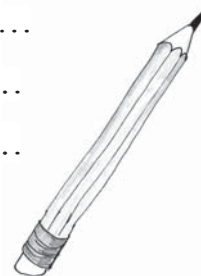
.....

.....

.....

Kas leidsid? *vihik, pliiats, raamat, joonlaud, õpik, päevik.*

3. MARDI PÄEVIK

Mart kirjutas neljapäevase tunniplaani natuke naljakalt. Mis tunnid tal neljapäeval on?

Reasta tähed õigesti.

1. KAMA TITE MAA –
2. AK KEEL HANI VASTUS –
3. ÕDUS LOOP SETU –
4. KEL ISE TEE –

6. MART TEKITAS SEGADUSE

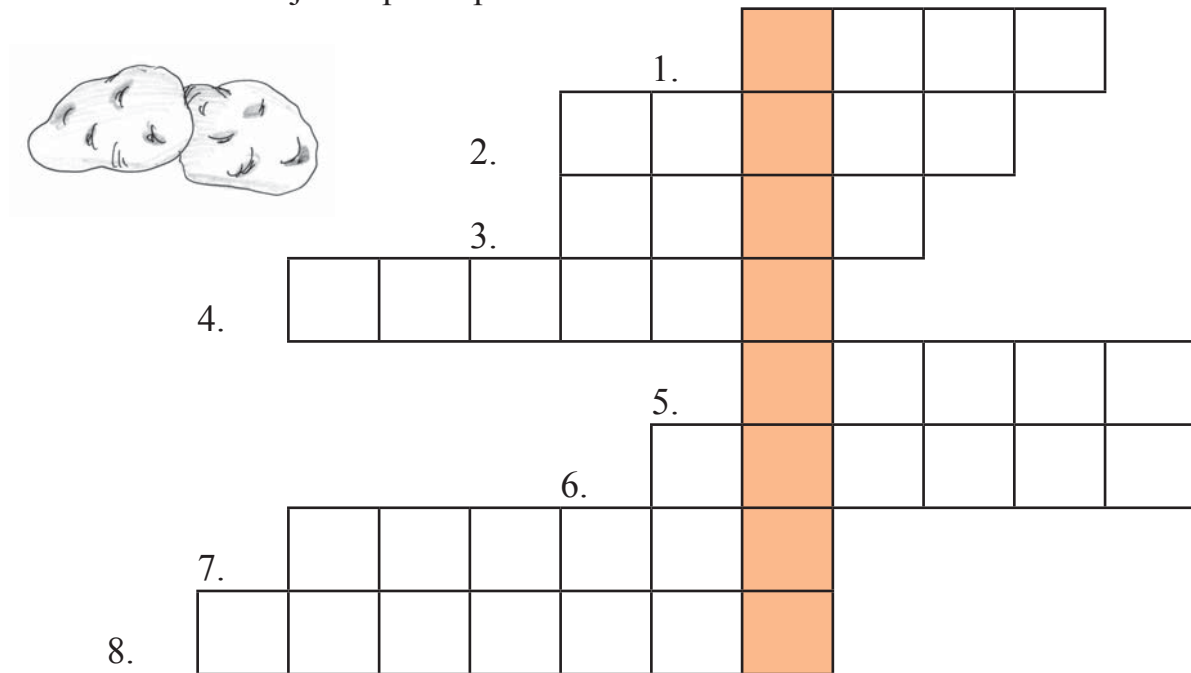
Sõber helistas Mardile. Levi oli väga halb ja poiss kuulis järgmist juttu:

Tead, Kärnusse tuleb Toit Koome. Ma otsin näljapäevaks taks konservipiletit. Konservi valgus on kahekesi, tule tool tundi vanem teatri suurde. Kohtume sead!

Kas sina said sellest jutust aru? Loe, mida sõber Mardile tahtis ütelda.

7. KARTULIPÕLLUL

Ristsõna kartulivõtjatele puhkepausiks.

1. Selle tööraamatu peategelane. 2. Mardi onutütar. 3. Mardi onupoeg. 4. Mardi onu.
5. Aastaaeg. 6. Kartulite hoiuruum. 7. Mardi vanaisa talu nimi. 8. Kartulid ehk ...

ÜLALT ALLA: – ka neile maitsevad mugulad.

8. ME KÄIME METSAS SÜGISEL

Mis ande saab sügisel metsast korvi korjata? Ühenda.

9. SÜGISE SÜNNIPÄEV

Leia joone alt sobivad vastused ja jooni need.

Kes jäävad talveunne?

mäger, orav, siil, jänes, karu, rebane, hunt

Kes poevad mätta alla peitu?

puravik, siil, sisalik, mutt, saarmas, jõhvikas, rästik

Millal on päev ja öö ühepikkused?

õhtul, kevadel, suvel, talvel, sügisel, hommikul

Kes lendavad talveks lõunamaale?

vares, leevike, tihane, ööbik, pääsuke, harakas, rähn, kurg

11. ÕPETAJATE PÄEV

Järjesta õpilaste nimedes olevad tähed õigesti. Saad teada, mis tunnid olid Mardil.

1. MATI KAETMAA
2. MILLA UNE
3. LISEL KEEING
4. JOONAS TEIMIN
5. PETU Õ SÖÖT

Reedased tunnid	
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

12. KÖÖGIVILJAD MARDI AIAS

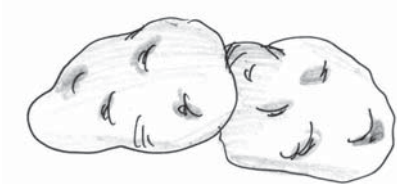
Mis on nende lemmik-köögiviljad? Reasta tähed õigesti.

DR ANDI POG –

LIA KADAK –

RUTI KALD –

KALLI DLAPS –

13. MUINASJUTUD

Kes on need muinasjututegelased? Järjesta tähed õigesti.

INES TIRIME
NUTAME PÜKSI
MAIKEL VUGEL
RAIN BUTO
SIIL Õ LAIPI
RAIT UHKUTIN

14. SEENE KULD

Asenda igas sõnas esimene täht. Muuda sõna nii, et see oleks seotud selle muinasjutuga. Moodusta lauseid.

M

KULD – MULD IHNE – AIT – SALE –

JUMAL – PIKKUS – NEELASID –

Lahenda ristsõna.

VAENE
vastandsõna

titatar haldjas varandus
päkapiikk seen kuld
eit mets rikas mehike

LAHENDUSSÕNA:

MEENUTAME LOETUD JUTTE

1. Märki õige vastus X-iga.

1. Lugemispalade tegelaseks on

Mart Kasesalu

☐

Mart Pettai

☐

Mart Salu

☐

2. «Me käime metsas sügisel» on

muinasjutt

☐

naljajutt

☐

luuletus

☐

3. Luuletuse «Üks tähtis kuu» autor on

Heljo Mänd

☐

Olivia Saar

☐

Leelo Tungal

☐

2. Igas lauses on üks sõna, mis sisult ei sobi. Jooni see sõna. Asenda allajoonitud sõna õigega. Loe tekst uuesti.

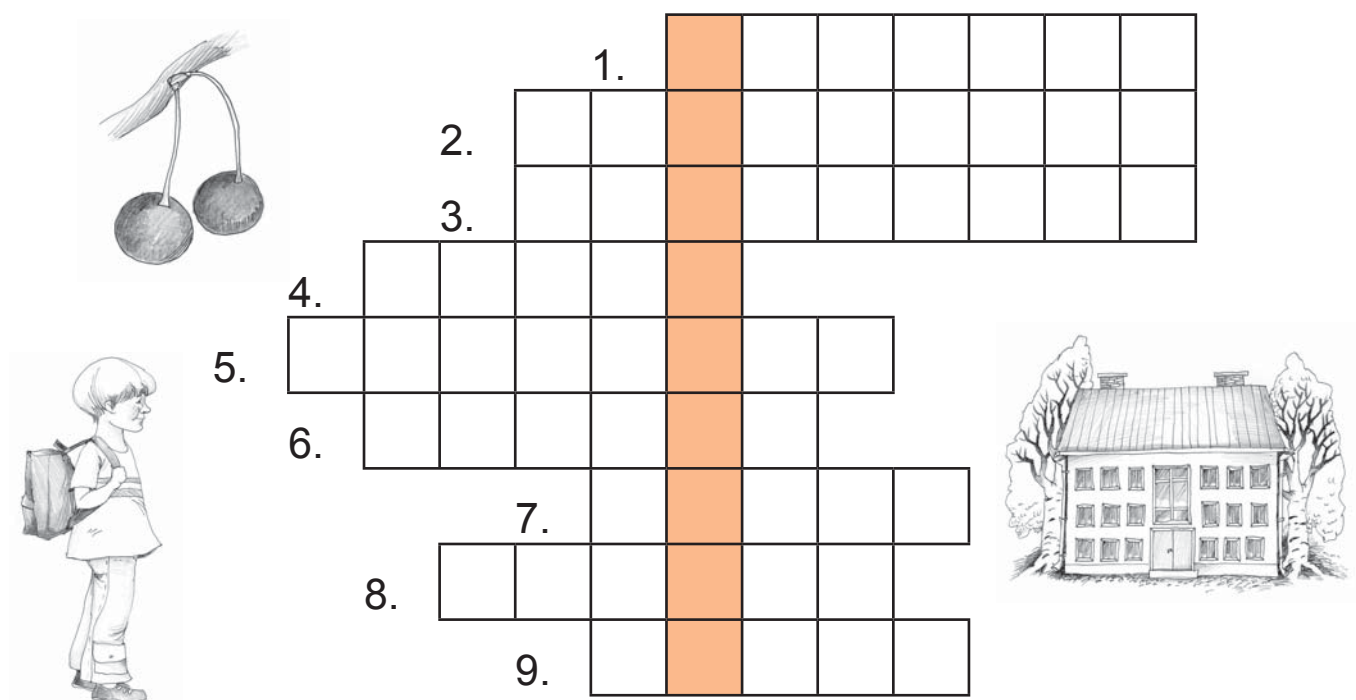
Mart hakkas sügisel õppima Ruusa kooli 5. klassis. Poisil on ka vend Maarja, kes õpib 3. klassis. Mardi pere kolis maale elama, seetõttu tuli lastel uude kooli minna. Oktoobris algas sügis. Sügisel tuli teha põllutöid: koristada köögivilju ja panna kartuleid. Mardi pere aitas vanaisa käest kartuleid võtta. Kasesalu kooli õpilased käisid kevadmatkal ja korraldasid sügisnäituse.

3. Otsusta, kas väide on õige või vale.

	JAH	EI
1. Mart oli Kasesalu kooli 5. klassi õpilane.		
2. Mardi õpilaspäeviku kaanel oli koolimaja pilt.		
3. Viiendas klassis hakkas Mart vene keelt õppima.		
4. Mardi uus koolitee oli vanast pikem.		
5. Uues koolis oli Mardi pinginaabriks Raul.		
6. Mart viis sügisnäitusele viieharulise porgandi.		
7. Mart kirjutas lühiuurimuse oravast.		

4. Lahenda ristsõna.

1. Muinasjutu lõpp on (*missugune?*) ... 2. Üks tähtis kuu. 3. Muinasjutu pealkiri.
 4. Kõõgivil Mardi koduaias. 5. Mardi kooli nimi. 6. Mardi õde. 7. Mardi klassiõde,
 kellega ta teisel koolipäeval tutvus. 8. Mardi perekonnanimi. 9. Mardi klassiõde,
 kellega ta teisel koolipäeval tutvavaks sai.

Ülevalt alla: tähtpäev oktoobris – päev.

5. Mis oli sinu lemmiklugu?

.....

